

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
СТОМАТОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра хірургічної стоматології та клінічних дисциплін**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан стоматологічного факультету

Євген КОСТЕНКО
доктор медичних наук,
професор закладу вищої освіти
«30» червня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 27. «Хірургія (у тому числі онкологія та нейрохірургія)»

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	221 Стоматологія
Освітня програма	Стоматологія
Статус дисципліни	Обов'язкова
Мова навчання	Українська, англійська

Робоча програма навчальної дисципліни «Хірургія (у тому числі онкологія та нейрохірургія)» для здобувачів вищої освіти галузі знань 22 Охорона здоров'я спеціальності 221 Стоматологія освітньої програми **Стоматологія**. Ужгород:УжНУ, 2023. 50 с.

Укладачі: Гема-Багіна Н.М – кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри;
Смоланка А.В. – кандидат медичних наук, доцент;
Кочмарь О.М. – кандидат медичних наук, доцент.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри хірургічної стоматології та клінічних дисциплін
протокол № 13 від «15» червня 2023р.

Завідувач кафедри доц. Наталія ГЕМА-БАГИНА

Схвалено науково-методичною комісією стоматологічного факультету
протокол № 11 від «30» червня 2023 р.

Голова науково-методичної комісії проф. Оксана КЛІТИНСЬКА

© Кафедра хірургічної стоматології та клінічних дисциплін, 2023 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування Показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма Навчання	Заочна форма Навчання
Кількість кредитів ЄКТС: 3 курс – 3 кредити 4 курс – 3 кредити	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин: 3 курс 90 годин 4 курс 90 годин	3-й 4-й	-
Кількість модулів: 3 курс – 2 4 курс – 4	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних: 3 курс – 2,5 4 курс – 3 самостійної роботи студента: 3 курс – 1 4 курс – 2	6-й 7-й	-
	Лекції:	
	6-й семестр – 20 7-й семестр – 10+10=20	-
	Практичні (семінарські):	
	6-й семестр – 30 7-й семестр – 36+12=48	-
Вид підсумкового контролю: 3 курс – залік 4 курс – іспит	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	6-й семестр – 17 7-й семестр – 34+11=45	-

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: набуття загальних та фахових компетенцій для досягнення програмних результатів навчання з найбільш поширених хірургічних, онкологічних та нейрохірургічних захворювань на основі знань з анатомії людини, нормальної фізіології, гістології, цитології та ембріології, біологічної та біоорганічної хімії, мікробіології, вірусології та імунології, патоморфології, патофізіології, фармакології, радіології.

Формування здатності застосовувати набуті знання, уміння, навички та розуміння для вирішення типових задач діяльності лікаря-стоматолога в галузі охорони здоров'я, сфера застосування яких передбачена визначеними переліками синдромів та симптомів хірургічних, онкологічних та нейрохірургічних захворювань, невідкладних станів та захворювань, що потребують особливої тактики ведення пацієнтів; лабораторних та інструментальних досліджень, медичних маніпуляцій.

Засвоєння теоретичних та практичних знань з етіології, патогенезу, типових клінічних проявів, сучасних методів діагностики, консервативного та оперативного лікування, реабілітації хворих на хірургічну патологію органів шиї, грудної, черевної порожнини, заочеревинного простору та прямої кишки, артерій та вен, які відповідають підготовці лікаря-стоматолога.

Засвоєння теоретичних та практичних знань з етіології раку, канцерогенезу, типових клінічних проявів, методів діагностики та лікування злоякісних пухлин, реабілітації онкологічних хворих, відповідних підготовці лікаря. Відпрацювання практичних навичок діагностики та лікування захворювань, забезпечується вироблення і формування клінічного мислення майбутнього лікаря-стоматолога.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень, втручань та/або здійснення інновацій, та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 6. Здатність приймати обґрунтовані рішення
- ЗК 7. Здатність працювати в команді.
- ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 9. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 10. Здатність спілкуватись іноземною мовою.
- ЗК 11. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК 14. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Фахові компетентності спеціальності:

- ФК1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.
- ФК2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.
- ФК3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.
- ФК7. Спроможність визначати тактику ведення пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області з супутніми соматичними захворюваннями.
- ФК8. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції.
- ФК11. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги.
- ФК14. Спроможність ведення нормативної медичної документації.
- ФК15. Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.
- ФК 18. Спроможність надавати домедичну допомогу за протоколами тактичної медицини.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Хірургія (у тому числі онкологія та нейрохірургія)» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

- ОК 4. Латинська мова та медична термінологія
- ОК 7. Загальна та оральна біологія
- ОК 09. Медична хімія
- ОК 10. Біологічна та біоорганічна хімія
- ОК 11. Медична біохімія
- ОК 12. Анатомія людини
- ОК 13. Гістологія, цитологія та ембріологія
- ОК 14. Фізіологія
- ОК 15. Мікробіологія, вірусологія та імунологія
- ОК 16. Клінічна анатомія та оперативна хірургія
- ОК 17. Пропедевтика внутрішньої медицини
- ОК 19. Патоморфологія
- ОК 20. Патофізіологія
- ОК 21. Фармакологія
- ОК 29. Основи радіології і методи інструментальної діагностики

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Хірургія (у тому числі онкологія та нейрохірургія)» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу.	ПРН 2
Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні), пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лицевої області для проведення диференційної діагностики захворювань.	ПРН 3
Визначати остаточний клінічний діагноз, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.	ПРН 4
Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, обмеження інформації та часу.	ПРН 5
Визначати тактику ведення стоматологічного хворого за соматичної патології шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами	ПРН 10
Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу.	ПРН 13

Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.	ПРН 14
Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.	ПРН 16
Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.	ПРН 17
Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.	ПРН 18
Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.	ПРН 19
Організувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.	ПРН 20
Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу для різних верств населення та в різних умовах.	ПРН 21
Виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу.	ПРН 23

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Хірургія (у тому числі онкологія та нейрохірургія)»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
<p>Знати з нейрохірургії:</p> <ul style="list-style-type: none"> - місце нейрохірургії як науки, галузі практичної медицини і учбового предмету; - методичні основи та схеми клінічного обстеження пацієнта: дослідження черепно - мозкових нервів, рухових, чутливих функцій і т.д.; - зміни спинномозкової рідини та менінгеальний симптомокомплекс; - параклінічні методи обстеження пацієнтів (нейровізуалізаційні, ультразвукові та електрофізіологічні); - клініко-діагностичні інтерпретації показників найважливіших лабораторноінструментальних досліджень; - найважливіші симптоми та синдроми у клініці нервових хвороб та їх семіологічне тлумачення; - найважливіші питання клінічної нейрохірургії: судинні, запальні, травматичні ураження головного та спинного мозку, захворювання периферичної нервової системи, вертеброгенні захворювання, паранеопластичні процеси головного та спинного мозку, їх етіологічні та патогенетичні фактори формування; - сучасні методи діагностики, лікування та профілактики нейрохірургічних захворювань, враховуючи принципи доказової медицини. 	<p>ПРН 2 ПРН 3 ПРН 4 ПРН 5 ПРН 10 ПРН 13 ПРН 14 ПРН 16 ПРН 17 ПРН 18 ПРН 19 ПРН 20 ПРН 21 ПРН 23</p>
<p>Вміти з нейрохірургії:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оцінити неврологічний статус пацієнта (обстеження обсягу активних та пасивних рухів, тонусу і сили м'язів, сухожилкових, періостальних, шкірних 	<p>ПРН 2 ПРН 3 ПРН 4</p>

<p>рефлексів).</p> <ul style="list-style-type: none"> - виділити та зафіксувати провідний топічний синдром та встановити клінічний діагноз; - трактувати основні показники допоміжних методів обстеження в неврологічній клініці (електрофізіологічних, ультразвукових, рентгенологічних, комп'ютернотомографічних); - самостійно обстежувати хворих із нейрохірургічною патологією зі складанням історії хвороби та призначенням сучасної діагностики та лікування, враховуючі принципи доказової медицини; - виявити ознаки невідкладного стану людини, за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, закладі охорони здоров'я, його підрозділі), використовуючи стандартні методики фізикального обстеження та можливого анамнезу, знання про людину, її органи та системи, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм; - демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації у клініці нейрохірургії. 	<p>ПРН 5 ПРН 10 ПРН 13 ПРН 14 ПРН 16 ПРН 17 ПРН 18 ПРН 19 ПРН 20 ПРН 21 ПРН 23</p>
<p>Знати з хірургії:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні принципи організації хірургічної допомоги населенню України. 2. Організацію роботи хірургічних відділень стаціонару. 3. Аналізувати результати обстеження стоматологічних хворих при загальній хірургічній патології. 4. Демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації в хірургії. 5. Найбільш поширені клінічні симптоми і синдроми в клініці хірургічних хвороб. 6. Визначати тактику ведення стоматологічного хворого при найбільш поширених хірургічних захворюваннях та їх ускладненнях. 7. Алгоритм надання першої медичної допомоги при невідкладних станах у хірургії, поняття про клінічну і біологічну смерть. 8. Знати особливості малоінвазивної хірургії 9. Клінічні особливості перебігу перитонітів, провести діагностику і диференційну діагностику перитонітів, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження. 10. Знати сучасні види вогнепальної зброї та можливу структуру санітарних втрат при бойовій хірургічній травмі. 11. Знати основні симптоми і можливі ускладнення пошкоджень голови, шії, грудної клітки, живота, тазу і кінцівок, особливості надання допомоги на етапах медичної евакуації. 12. Засвоїти загальні принципи організації хірургічної допомоги при веденні бойових дій та в надзвичайних ситуаціях, зміст, обсяг і організацію надання першої лікарської і кваліфікованої хірургічної допомоги на етапах медичної евакуації військового часу та при надзвичайних ситуаціях мирного часу. 13. Види антисептики, антисептичні речовини. Асептика, профілактика повітряно-крапельної, контактної та імплантаційної інфекції в хірургії. 14. Основні принципи загального та спеціального догляду за хворими хірургічного профілю. 	<p>ПРН 2 ПРН 3 ПРН 4 ПРН 5 ПРН 10 ПРН 13 ПРН 14 ПРН 16 ПРН 17 ПРН 18 ПРН 19 ПРН 20 ПРН 21 ПРН 23</p>

<p>15. Десмургію, перев'язочний матеріал. Типові бинтові пов'язки. Пов'язки на голову, шию, грудну клітку, передню черевну стінку, і т.д.</p> <p>16. Загальний і спеціальний догляд за тяжкохворими і агонуючими. Організацію лікувального харчування хворих. Транспортування тяжких хірургічних хворих.</p>	
<p>Вміти з хірургії:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проводити лікування невідкладних станів та шоку. 2. Проводити серцево-легеневу реанімацію. 3. Виконувати загальнолікарські маніпуляції (перев'язки, зупинка кровотечі, транспортна мобілізація, визначення групи крові, гемотрансфузію). 4. Провести діагностику і диференційну діагностику, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження, визначити методи їх консервативного і оперативного лікування захворювань легень та плеври, раку легень. 5. Проводити профілактику захворювань щитовидної залози. 6. Діагностувати захворювання молочної залози, ідентифікувати клінічні особливості перебігу гострих, дисгормональних захворювань та раку молочної залози; оволодіти методами консервативного лікування, визначити показання до оперативного втручання та його варіанти. 7. Діагностувати захворювання стравоходу, вивчити клінічні особливості перебігу, провести діагностику і диференційну діагностику захворювань стравоходу та раку стравоходу, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження, спланувати методи консервативного лікування, визначити показання до оперативного втручання та його способи. 8. Діагностувати захворювання органів середостіння, визначити етіологію, патогенез, клініку, діагностику, методи лікування медіастиніту. 9. Діагностувати захворювання периферійних судин, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження, планувати методи консервативного і оперативного лікування. 10. Діагностувати різновиди гриж передньої черевної стінки, провести діагностику і диференційну діагностику ускладнених гриж, визначити лікувальну тактику. 11. Визначати клінічні симптоми гострого апендициту, вміти провести диференційну діагностику гострого апендициту та іншої гострої хірургічної патології органів черевної порожнини, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження, знати хід оперативного втручання; 12. Діагностувати ознаки ускладнень гострого апендициту. 13. Визначити клінічні особливості перебігу захворювань жовчного міхура та жовчновивідних проток, провести діагностику і диференційну діагностику, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження, засвоїти методи оперативного і консервативного лікування. 14. Діагностувати захворювання підшлункової залози, провести діагностику і диференційну діагностику гострого панкреатиту та його ускладнень, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження. 15. Визначити клінічні особливості перебігу гострого панкреатиту, лікувальну тактику, консервативну терапію, показання до оперативного втручання та його варіанти при гострому панкреатиті та його ускладненнях. 16. Ідентифікувати рак підшлункової залози та визначити лікувальну тактику. 17. Визначити клінічні особливості перебігу виразкової хвороби шлунка та дванадцятипалої кишки; визначити методи консервативного і оперативного лікування. 18. Провести діагностику і диференційну діагностику ускладнень виразкової хвороби шлунка та дванадцятипалої кишки, використовуючи клінічні і 	<p>ПРН 2 ПРН 3 ПРН 4 ПРН 5 ПРН 10 ПРН 13 ПРН 14 ПРН 16 ПРН 17 ПРН 18 ПРН 19 ПРН 20 ПРН 21 ПРН 23</p>

оперативного втручання та його методику при перфоративній виразці, кровоточучій виразці, стенозі.

19. Диференціювати ускладнення виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки: перфоративну виразку, кровоточучу виразку, стеноз.

20. Визначити лікувальну тактику та засвоїти варіанти оперативних втручань при ускладненнях виразкової хвороби.

21. Діагностувати рак шлунка та визначити методи лікування.

22. Ідентифікувати вид кишкової непрохідності, вивчити клінічні особливості перебігу, діагностику і диференційну діагностику, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження;

23. Визначити методи лікування гострої кишкової непрохідності.

24. Організувати комплексне медикаментозне лікування перитоніту, визначити метод оперативного втручання.

25. Аналізувати клінічні особливості перебігу захворювань товстої кишки, провести діагностику і диференційну діагностику, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження, методи лікування хвороби Крона, неспецифічного виразкового коліту, хвороби Гіршпрунга.

26. Діагностувати захворювання прямої кишки, засвоїти особливості перебігу та клінічної картини, діагностику та лікувальну тактику при геморої, тріщині та випадінні прямої кишки, а також методи оперативних втручань.

27. Ідентифікувати рак товстої і прямої кишки, визначити особливості клініки в залежності від стадії захворювання та лікувальну тактику.

28. Діагностувати, визначити особливості клінічного перебігу та лікувальну тактику при гострому парапроктиті.

29. Засвоїти схему написання історії хвороби, провести курацію хворого з певним захворюванням та написати учбову студентську історію хвороби.

30. Вміти проводити медичне сортування та медичну евакуацію постраждалих

31. Здійснювати загальні принципи організації невідкладної допомоги при непритомності, колапсі, шоку, гострій дихальній недостатності, травматичній і механічній асфіксії, утопленні, сопорі, комі, зупинці серця.

32. Оцінити тяжкість стану, виявити порушення дихання та кровообігу, що загрожують життю.

33. Надати невідкладну допомогу, проводити первинну підтримку життя, серцево-легеневу реанімацію - екстрені реанімаційні заходи при непритомності, колапсі, шоку, гострій дихальній недостатності, травматичній і механічній асфіксії, утопленні, сопорі, комі, зупинці серця.

34. Організувати проведення медичної допомоги пораненим з вогнепальними ранами та мінно-вибуховими пошкодженнями на етапах медичної евакуації, профілактику ранової інфекції в залежності від ступеню тяжкості стану поранених, надаючи їм першу медичну, лікарську допомогу та невідкладні заходи кваліфікованої хірургічної допомоги.

35. Здійснювати первинну і вторинну хірургічну обробку вогнепальної рани, медикаментозне лікування вогнепальних ран.

36. Визначити поняття травматичного шоку, травматичної хвороби, її періодів та основних ускладнень.

37. Сучасні методи корекції порушень гемодинаміки, дихання, обміну і нейроендокринних розладів.

38. Проводити протишоккові заходи в умовах військових дій і екстремальних ситуацій; надавати невідкладну допомогу при ускладненнях травматичної хвороби.

<p>39. Вміти проводити діагностику та визначати ступінь важкості стану постраждалих з пошкодженнями голови, шиї, грудної клітки, живота, тазу і кінцівок, надавати їм першу медичну, лікарську допомогу та проводити невідкладні заходи кваліфікованої хірургічної допомоги в повному обсязі.</p> <p>40. Засвоїти основні симптоми і можливі ускладнення механічної поєднаної хірургічної травми, термічної опікової та холодової травми, комбінованої хірургічної травми; засвоїти особливості надання цим постраждалим допомоги на етапах медичної евакуації.</p> <p>41. Здійснювати діагностику та визначати ступінь тяжкості стану поранених з механічною політравмою, термічною опіковою та холодовою травмою, комбінованою хірургічною травмою, надавати їм першу медичну, лікарську допомогу та невідкладні заходи кваліфікованої хірургічної допомоги в повному обсязі.</p> <p>42. Навчитися проводити курацію хворого біля його ліжка.</p> <p>43. Вміти зібрати скарги хворого, анамнез хвороби, анамнез життя.</p> <p>44. Описати об'єктивний статус хворого з локальним статусом хвороби.</p> <p>45. Скласти план обстеження, провести диференційну діагностику.</p> <p>46. На основі даних обстежень сформувати попередній, клінічний та заключний діагнози, провести диференційну діагностику, визначити лікувальну тактику, написати лист призначень курованого хворого.</p> <p>47. Визначити лікувальну тактику та описати методи лікування.</p> <p>48. Захистити навчальну історію хвороби.</p> <p>49. Продемонструвати при захисті історії хвороби основні методи об'єктивного обстеження хірургічних хворих, трактувати основні симптоми, дані додаткових методів дослідження, що допомогли встановити діагноз даному хворому.</p>	
<p>Здатен продемонструвати з хірургії:</p> <p>1. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.</p> <p>2. Здатність діяти в критичних ситуаціях.</p> <p>3. Надавати невідкладну допомогу при асфіксії, зупинці дихання, зупинці серцевої діяльності, шоку.</p> <p>4. Продемонструвати методику проведення реанімаційних заходів (штучна вентиляція легень, непрямий масаж серця) на фантомі.</p> <p>5. Вміння надати першу медичну допомогу та опрацювати план лікувальних заходів при пошкодженні м'яких тканин, опорно-рухового апарату.</p> <p>6. Вміння провести діагностику і диференційну діагностику, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження, визначити методи їх консервативного і оперативного лікування захворювань легень та плеври, раку легень.</p> <p>7. Вміння провести діагностику і диференційну діагностику, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження, визначити методи їх консервативного і оперативного лікування захворювань щитовидної залози.</p> <p>8. Вміння діагностувати захворювання молочної залози, ідентифікувати клінічні особливості перебігу гострих, дисгормональних захворювань та раку молочної залози; оволодіти методами консервативного лікування, визначити показання до оперативного втручання та його варіанти.</p> <p>9. Вміння класифікувати захворювання стравоходу, вивчити клінічні особливості перебігу, провести діагностику і диференційну діагностику захворювань стравоходу та раку стравоходу, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження, спланувати методи консервативного лікування, визначити показання до оперативного втручання та його способи.</p>	<p>ПРН 2 ПРН 3 ПРН 4 ПРН 5 ПРН 10 ПРН 13 ПРН 14 ПРН 16 ПРН 17 ПРН 18 ПРН 19 ПРН 20 ПРН 21 ПРН 23</p>

10. Вміння класифікувати захворювання органів середостіння, визначити етіологію, патогенез, клініку, діагностику, методи лікування медіастиніту.
11. Вміння діагностувати захворювання периферійних судин, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження, планувати методи консервативного і оперативного лікування.
12. Здатність класифікувати захворювання підшлункової залози, провести діагностику і диференційну діагностику гострого панкреатиту та його ускладнень, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження.
13. Здатність визначати клінічні особливості перебігу гострого панкреатиту, лікувальну тактику, консервативну терапію, показання до оперативного втручання та його варіанти при гострому панкреатиті та його ускладненнях.
14. Здатність ідентифікувати рак підшлункової залози та визначити лікувальну тактику.
15. Здатність визначати клінічні особливості перебігу виразкової хвороби шлунка та дванадцятипалої кишки; визначити методи консервативного і оперативного лікування.
16. Здатність провести діагностику і диференційну діагностику ускладнень виразкової хвороби шлунка та дванадцятипалої кишки, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження, визначити лікувальну тактику, показання до оперативного втручання та його методику при перфоративній виразці, кровоточучій виразці, стенозі.
17. Здатність засвоїти методи діагностики раку шлунка, лікувальну тактику та методи оперативного втручання.
18. Здатність диференціювати ускладнення виразкової хвороби шлунка і дванадцятипалої кишки: перфоративну виразку, кровоточучу виразку, стеноз.
19. Здатність визначити лікувальну тактику та засвоїти варіанти оперативних втручань при ускладненнях виразкової хвороби.
20. Здатність діагностувати рак шлунка та визначити методи лікування.
21. Здатність ідентифікувати вид кишкової непрохідності, вивчити клінічні особливості перебігу, діагностику і диференційну діагностику, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження.
22. Здатність визначити методи лікування гострої кишкової непрохідності.
23. Здатність вивчити клінічні особливості перебігу перитонітів, провести діагностику і диференційну діагностику перитонітів, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження, розрізняти розповсюджені та обмежені форми перитоніту.
24. Здатність організувати комплексне медикаментозне лікування перитоніту, визначити метод оперативного втручання.
25. Здатність аналізувати клінічні особливості перебігу захворювань товстої кишки, провести діагностику і диференційну діагностику, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження, методи лікування хвороби Крона, неспецифічного виразкового коліту, хвороби Гіршпрунга.
26. Здатність класифікувати захворювання прямої кишки, засвоїти особливості перебігу та клінічної картини, діагностику та лікувальну тактику при геморої, тріщині та випадінні прямої кишки, а також методи оперативних втручань.
27. Здатність ідентифікувати рак товстої і прямої кишки, визначити особливості клініки в залежності від стадії захворювання та лікувальну тактику.
28. Здатність діагностувати, визначити особливості клінічного перебігу та лікувальну тактику при гострому парапроктиті.
29. Застосування різних методів антисептики.
30. Методи обробки рук хірурга та операційного поля.
31. Виконувати тимчасову зупинку зовнішньої кровотечі.

<p>32. Проводити профілактику післяопераційних ускладнень.</p> <p>33. Проводити лікування ран і попереджати раневу інфекцію.</p> <p>34. Проводити профілактику специфічної ранової інфекції (газова гангрена, сказ, правець).</p> <p>35. Виконувати загальнолікарські маніпуляції.</p> <p>36. Продемонструвати правила надягання операційної білизни.</p> <p>37. Діагностувати і визначати тактику лікування при гострій хірургічній інфекції.</p> <p>38. Продемонструвати на муляжі методику закапування крапель у вуха, ніс, очі.</p> <p>39. Підготувати необхідні розчини та продемонструвати правила поводження з одноразовим шприцом після його застосування.</p> <p>40. Приготувати необхідне обладнання для очисної клізми, продемонструвати алгорити її застосування на муляжі.</p> <p>41. Продемонструвати на муляжі методику користування підкладним судном та сечоприймачем у хворих чоловічої та жіночої статі.</p> <p>42. Продемонструвати навички користування функціональним ліжком та надання відповідних положень хворому при нападі ядухи та при колапсі.</p> <p>43. Продемонструвати методику транспортування хворого на ношах (каталці) та перекладання його на ліжко.</p> <p>44. Продемонструвати навички користування функціональним ліжком та надання відповідних положень хворому при нападі ядухи та при колапсі.</p>	
<p>Володіти навичками:</p> <p>1. Провести розпитування хворого та виділити основні скарги.</p> <p>2. Провести загальний огляд пацієнта хірургічного профілю.</p> <p>3. Продемонструвати методику транспортування хворого на ношах (каталці) та перекладання його на ліжко.</p> <p>4. Провести дослідження гемодинамічних показників пацієнта.</p> <p>5. Провести дослідження дихання у показового хворого, зробити висновок про основні його властивості.</p> <p>6. На бланку температурного листа відмітити запропоновані викладачем показники пульсу, артеріального тиску, температури тіла, зробити висновок про їх відповідність нормі та про тип температурної кривої.</p> <p>7. Приготувати необхідне обладнання для очисної клізми, продемонструвати методику її застосування на муляжі.</p> <p>8. Продемонструвати на муляжі методику користування підкладним судном та сечоприймачем у хворих чоловічої та жіночої статі.</p> <p>9. Підготувати необхідні засоби та провести профілактику утворення пролежнів. 1</p> <p>10. Продемонструвати методику проведення підшкірних, внутрішньом'язових та внутрішньовенних ін'єкцій та інфузії лікувального розчину.</p> <p>11. Продемонструвати методику утилізації перев'язувального матеріалу, забрудненого гнійними виділеннями в гнійній перев'язочній.</p> <p>12. Продемонструвати методику виготовлення серветок, тампонів, кульок для догляду за хірургічним хворим та правила їх утилізації після використання.</p> <p>13. Підготувати хірургічний інструментарій до стерилізації.</p> <p>14. Провести проби на якість передстерилізаційної обробки інструментів.</p> <p>15. Використовувати антисептичні препарати в хірургічній практиці, стерилізувати перев'язочний, шовний матеріал, білизну та інструментарій,</p>	

- підготувати руки хірурга та операційне поле до операції.
16. На основі даних обстежень сформувані попередній, клінічний та заключний діагнози.
  17. Сформулювати показання до операції.
  18. Визначати об'єм та вид оперативного втручання.
  19. Зупиняти зовнішні кровотечі. Визначати ступінь крововтрати, групу крові та резус-фактор, провести проби на сумісність та перелити кров за показаннями, надати першу допомогу при гемотрансфузійних ускладненнях.
  20. Проводити первинну та вторинну хірургічну обробку ран, медикаментозне лікування ран.
  21. Накладати марлеві пов'язки на різні сегменти тіла.
  22. Діагностувати та лікувати гнійну, анаеробну та специфічну інфекцію.
  23. Відпрацювати тактику вирішення асоційованих зі СНІДом хірургічних проблем.
  24. Діагностувати системну запальну реакцію, сепсис.
  25. Надавати першу допомогу, здійснювати транспортну іммобілізацію, накладати пов'язки при різних видах пошкоджень на різні ділянки тіла.
  26. Визначати глибину і площу термічних уражень, надавати першу допомогу та лікувати хворих з опіками, відмороженням, електротравмою.
  27. Оволодіти методами забезпечення прохідності дихальних шляхів, фіксування язика.
  28. Виконувати штучне дихання.
  29. Проводити непрямий масаж серця.
  30. Здійснювати серцево-легеневу реанімацію в алгоритмі проведення як одним, так і двома реаніматологами.
  31. Проводити екстрені реанімаційні заходи при непритомності, колапсі, шоці, гострій дихальній недостатності, травматичній і механічній асфіксії, утопленні, сопорі, комі, зупинці серця.
  32. Визначати групи крові та резус-фактор.
  33. Переливання крові та кровозамінників.
  34. Підготовка рук хірурга до операції.
  35. Обробка операційного поля.
  36. Проводити місцеву анестезію.
  37. Катетеризація сечового міхура.
  38. Надання першої медичної допомоги при проникаючому пораненні грудної клітки.
  39. Надати першу медичну допомогу при пораненні волосяної частини голови. Накласти пов'язку Чіпець.
  40. Надання першої медичної допомоги при артеріальній кровотечі з рани на стегні.
  41. Накласти іммобілізуючі пов'язки на нижню щелепу.
  42. Виконати транспортну іммобілізацію при відкритому переломі плеча.
  43. Виконати транспортну іммобілізацію при відкритому переломі стегна.
  44. Надати першу медичну допомогу при зупинці серця.
  45. Виконати транспортну іммобілізацію при відкритому упереломі гомілки.
  46. Виконати плевральну пункцію при гемотораксі.
  47. Виконати дренажування за Бюлау.
  48. Виконати промивання шлунку при хімічних опіках.
  49. Накласти оклюзійну пов'язку.

<p>50. Виконати діагностичний лапароцентез.</p> <p>51. Надати першу медичну допомогу хворому з напруженим клапанним пневмотораксом.</p> <p>52. Накласти працевидну пов'язку на нижню щелепу.</p> <p>53. Виконати транспортну іммобілізацію гомілки.</p> <p>54. Накласти трахеостому.</p> <p>55. Накласти іммобілізуючу пов'язку на ділянку гомілково-ступневого суглобу.</p>	
<p>Самостійно вирішувати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - організовувати заходи для надання першої допомоги постраждалому при травмах; - проводити діагностику і надання допомоги при термінальних станах (короткочасній втраті свідомості, колапсі, шоку, асфіксії, кровотечах); 	
<p>Знати з онкології:</p> <ul style="list-style-type: none"> - основи теоретичної онкології; - вивчення основних нозологічних форм злоякісних пухлин шкіри, голови і шиї, їх клінічних проявів, особливостей перебігу і методів діагностики; - організацію онкологічної допомоги населенню та з сучасні принципи лікування онкологічних хворих; - опрацювання практичних навиків з питань організації онкологічної допомоги, профілактики, клініки і ранньої діагностики злоякісних пухлин щелепно-лицевої ділянки та реабілітації пацієнтів; - вивчення клінічних ознак та методів ранньої діагностики пухлин та профілактики раку; - визначення тактики лікаря-стоматолога при підозрі на наявність злоякісної пухлини. 	<p>ПРН 2 ПРН 3 ПРН 4 ПРН 5 ПРН 10 ПРН 13 ПРН 14 ПРН 16 ПРН 17 ПРН 18 ПРН 19 ПРН 20 ПРН 21 ПРН 23</p>
<p>Вміти з онкології:</p> <p>Діагностувати доброякісні та злоякісні захворювання органів ендокринної системи, дихання, ШКТ, сечо-статевої системи, слизових та шкіри, вивчити клінічні особливості перебігу, провести діагностику і диференційну діагностику захворювань, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження, спланувати методи консервативного лікування, визначити показання до оперативного втручання та його способи.</p>	<p>ПРН 2 ПРН 3 ПРН 4 ПРН 5 ПРН 10 ПРН 13 ПРН 14 ПРН 16 ПРН 17 ПРН 18 ПРН 19 ПРН 20 ПРН 21 ПРН 23</p>

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Методи навчання при вивченні дисципліни

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи лекцію, з навчальної або методичної літератури у "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення.

Репродуктивний метод. Застосування вивченого на основі зразка, моделі діяльності або загальноприйнятих підходів під час практичних занять. Діяльність тих, кого навчають, є алгоритмічною, тобто відповідає інструкціям, розпорядженням, правилам - в аналогічних до представленого зразка ситуаціях.

Метод проблемного викладення. Використовуючи доцільні джерела й засоби під час лекційних і практичних занять, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, наводить систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Здобувачі ступеня магістр стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку.

Пошуковий, або евристичний метод. Використовується в тій чи іншій мірі у всіх формах навчальних занять та під час індивідуальної чи самостійної роботи студента. Його суть – в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань, в визначених випадках під керівництвом лектора, або на основі наведених прикладів і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над навчально-методичною літературою.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу ті, кого навчають, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри, наприклад, об'єму та інтенсивності фізичного навантаження, виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- тести;
- ситуаційні задачі;
- виконання письмових завдань;
- відповіді на теоретичні питання на заняттях;
- демонстрація практичних навичок;
- групові завдання з використанням імітаційних ігор на заняттях;
- презентації результатів виконаних завдань;
- співбесіда за результатами самостійної роботи;
- залік, іспит.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: індивідуальне усне опитування, тестовий контроль (I-II рівня), вирішення ситуаційних задач, письмовий теоретичний контроль, виконання індивідуальних та групових навчальних завдань.

Форма модульного контролю: модульна контрольна робота (письмово, усно).

Форма і вид підсумкового семестрового контролю:

Семестр	Вид підсумкового контролю	Форма підсумкового контролю
6-й	залік	усно
7-й	іспит	усно

Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною, ECTS та національною шкалами (табл.5.1).

Таблиця 5.1. Загальна шкала оцінювання: рейтингова, національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Таблиця 5.2. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти 3 курс Хірургія (модуль № 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота Т8	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	40	100
8	8	8	8	8	10		
T7	-	-	-	-	-		
10	-	-	-	-	-		

T1, T2 ... T7 – теми

Таблиця 5.3. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти 3 курс Хірургія (модуль № 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота Т7	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	40	100
10	10	10	10	10	10		

T1, T2 ... T6 – теми

**Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни
3 курс Хірургія відповідно до табл. 5.2-5.3**

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль № 1		Модуль № 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Клінічні заняття	7	39	6	42
Лабораторні заняття (допуск, виконання та захист)	-	-	-	-
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні	-	14	-	12
Виконання завдань самостійної роботи	-	7	-	6
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	-	-	-	-
Модульна контрольна робота	1	40	1	40
Разом	8	100	7	100

**Таблиця 5.4. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти
4 курс Хірургія (модуль № 3)**

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота T5	Сума
T1	T2	T3	T4	40	100
15	15	15	15		

T1, T2 ... T4 – теми

**Таблиця 5.5. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти
4 курс Хірургія (модуль № 4)**

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота T7	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	40	100
10	10	10	10	10	10		

T1, T2 ... T6 – теми

**Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни
4 курс Хірургія відповідно до табл. 5.4-5.5**

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль № 3		Модуль № 4	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Клінічні заняття	4	48	6	42
Лабораторні заняття (допуск, виконання та захист)	-	-	-	-

Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні	-	8	-	12
Виконання завдань самостійної роботи	-	4	-	6
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	-	-	-	-
Модульна контрольна робота	1	40	1	40
Разом	5	100	7	100

**Таблиця 5.6. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти
4 курс онкологія (модуль № 5)**

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота Т6	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	40	100
12	12	12	12	12		

T1, T2 ... T5 – теми

**Таблиця 5.7. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти
4 курс клінічна нейрохірургія (модуль № 6)**

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота Т6	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	40	100
12	12	12	12	12		

T1, T2 ... T5 – теми

**Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни
Модуль 5 – онкологія, модуль 6 – нейрохірургія
відповідно до табл. 5.6-5.7**

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль № 5		Модуль № 6	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Клінічні заняття	5	45	5	45
Лабораторні заняття (допуск, виконання та захист)	-	-	-	-
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні	-	10	-	10
Виконання завдань самостійної роботи	-	5	-	5
Написання історії хвороби	-	-	-	-

Модульна контрольна робота	1	40	1	40
Разом	10	100	10	100

Критерії модульного поточного оцінювання

Поточне модульне оцінювання проводиться шляхом проведення тестового контролю знань на заняттях, опитування студентів під час занять, виконання практичних індивідуальних і групових навчальних завдань, перевірки конспектів лекцій та домашніх завдань, аналізу відвідування та відробок пропущених занять. В ході поточного контролю, за кожен вид навчальної роботи студент отримує оцінку за національною чотирибальною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно), яка потім переводиться у рейтингові бали. При оцінюванні засвоєння матеріалу кожного заняття модуля студенту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною) шкалою з використанням таких критеріїв оцінювання.

Оцінка «**відмінно**» виставляється за умови, якщо студент знає зміст заняття та лекційний матеріал у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпні точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує тестові і ситуаційні задачі, а також виконує практичні завдання будь-якого рівня складності.

Оцінка «**добре**» виставляється, якщо студент знає зміст заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно і систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання студент відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання, відчуваючи складнощі лише у найважчих випадках.

Оцінка «**задовільно**» ставиться студентові на основі знання всього змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння. Студент спроможний вирішувати спрощені завдання за допомогою навідних питань; частково вирішує задачі та виконує практичні навички, відчуваючи складнощі в ряді простих випадків; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені прості запитання відповідає вірно.

Оцінка «**незадовільно**» виставляється у випадках, коли знання і уміння студента є нижчими за критерії задовільної оцінки.

У робочій програмі був застосований такий принцип конвертації традиційної системи оцінювання в бали (таблиця 5.8):

Таблиця 5.8. Конвертація традиційної системи оцінювання в бали:

Традиційна оцінка	Конвертація у бали			
«5»	12	10	15	8
«4»	9	7,5	11	6
«3»	6	5	7	4
«2»	3 (2 балів за знання та 1 бал – за присутність на занятті)	2,5 (2 балів за знання та 0,5 бал – за присутність на занятті)	3 (2 балів за знання та 1 бал – за присутність на занятті)	2 (1,5 балів за знання та 0,5 бал – за присутність на занятті)

Відробка пропущених практичних занять здійснюється згідно графіка відробок у визначений час в чергових викладачів. При цьому потрібно показати написаний від руки конспект з пропущеної теми, пройти тестовий контроль та усно відповісти на поставлені питання, виконати практичне завдання, визначене викладачем (напр., продемонструвати певний метод клінічного обстеження пацієнта).

Оцінювання самостійної роботи студентів:

Оцінювання самостійної роботи студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюється при змістовому та підсумковому модульному контролі.

Кількість балів за різні види індивідуальної самостійної роботи студента залежить від її обсягу і значимості, але не більше 1 бала. Ці бали додаються до суми балів, набраних студентом за поточну навчальну діяльність (таблиця 5.9):

Таблиця 5.9. Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

Бали	Критерії оцінювання
1	Студент повною мірою розкриває питання, винесені для самостійного опрацювання, вільно оперує поняттями і науковою термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми і здатний аргументовано її доводити.
0,75	Загалом матеріал самостійної роботи викладений достатньо повно, але студент припускається певних помилок при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, трапляються неточності, деякі питання розкриті неповністю.
0,5	Студент неповністю розкриває питання, винесені для самостійного опрацювання, слабо розуміє їх сутність, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно, непослідовно.
0,25	Виконана робота виглядає нашвидку зробленою чи незакінченою. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості, незрозуміння теми або невідповідність викладеного матеріалу передбаченій темі для самостійного опрацювання.

Таким чином, оцінка за модульне поточне оцінювання складається з оцінок за тестовий контроль на заняттях (0-2 балів), усної відповіді на теоретичні питання (0-5-7-12 балів), оцінок за виконання практичних індивідуальних та групових завдань, самостійної роботи студента (0-1 балів). Максимальна оцінка за модульне поточне оцінювання складає 60 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий модульний контроль з дисципліни проводиться у вигляді заліку наприкінці 6-го семестру, 7-го семестру у вигляді іспиту. Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

Підсумкова модульна оцінка з навчальної дисципліни визначається як середнє арифметичне результатів 2-х модулів на 3 курсі та 4 модулів на 4 курсі та виставляється за 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою. Переведення даних 100-бальної шкали у оцінки за національною шкалою та шкалою ЄКТС здійснюється в порядку, зазначеному в таблиці 5.1.

Студенти, підсумкова модульна оцінка яких становить 35-59 балів, зобов'язані пройти підсумковий (семестровий) контроль у формі заліку або іспиту, що передбачено робочим навчальним планом.

Під час проведення заліків та іспитів керуються наступними критеріями оцінок:

90-100 балів (А) заслуговує студент, який:

- всебічно, систематично і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;

- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

82-89 балів (В) заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

74-81 бал (С) заслуговує студент, який:

- в загальному роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вмів порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

64-73 бали (D) заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

60-63 бали (E) заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

35-59 балів (FX) виставляється студенту, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

менше 35 балів (F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;
- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;
- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Перезарахування результатів навчання, здобутих у неформальній освіті

Відповідно до чинного законодавства України та Положення про порядок визнання в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» результатів навчання, здобутих у неформальній освіті (від 03 березня 2020 р., <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/22966>) здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті. Визнання таких результатів можливо тільки для навчальних дисциплін, які починають викладатися із другого семестру.

Визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті, можливо якщо такі відповідають вимогам освітньої програми щодо формування запланованих компетентностей. Загалом за період навчання результати навчання в неформальній освіті можуть бути зараховані в обсязі не більше 10% загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених освітньою програмою.

Види неформальної освіти, результати яких можуть бути перезараховані: тематичні удосконалення, вебінари, курси, стажування, практики, тренінги, майстер-класи (ворк-шопи), організовані на платформах «Prometheus», «Coursera», закладів вищої освіти та офіційних провайдерів БПР, визнаних МОЗ України, участь у наукових форумах та конференціях, публікації у фахових наукових виданнях та виданнях, включених до наукометричних баз «Scopus» та «Web of Science». Тематика вказаних заходів та активності повинна відповідати змісту робочої програми (тематичні плани лекцій та практичних/семінарських занять).

Процедура визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті проводиться комісійно. Для цього здобувач вищої освіти не пізніше 30 календарних днів до завершення семестру (в якому вивчається навчальна дисципліна, щодо якої бажає провести перезарахування результатів навчання) подає до деканату факультету відповідну заяву та документи, які підтверджують факт отримання неформальної освіти (сертифікат, посвідчення, свідоцтво, освітні програми тощо). Відповідно до отриманої заяви деканат утворює предметну комісію у складі гаранта освітньої програми, завідувача відповідної профільної кафедри та науково-педагогічних працівників, які викладають відповідну навчальну дисципліну. Комісія формує висновок щодо обсягів кредитів ЄКТС, можливих для перезарахування та надає його керівництву факультету та на профільну кафедру, відповідно до Положення про порядок визнання в ДВНЗ «Ужгородський національний університет» результатів навчання.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль №1 «3 курс Хірургія – захворювання органів шії, грудної клітки, артерій, вен»

Тема 1. Хірургічні захворювання шії.

Причини і механізмів розвитку гнійно-запальних захворювань шії (кісти, абсцеси, флегмони шії). Анатомічну будову клітковинних просторів шії та можливі шляхи поширення гнійно-запальних захворювань даної локалізації. Класифікацію захворювань шії. Клініку захворювань шії. Принципи діагностики і можливості (інформативність) основних методів діагностики при захворюваннях шії. Методи лікування та принципи лікувальної тактики при захворюваннях шії.

Тема 2. Хірургічні захворювання щитоподібної залози (ендемичний і спорадичний зоб, дифузний токсичний зоб, запальні захворювання щитоподібної залози, рак щитоподібної залози). Причини і механізмів розвитку захворювань щитоподібної залози. Анатомічну будову щитоподібної залози та можливі шляхи поширення гнійно-запальних захворювань даної локалізації. Класифікацію, клініку, принципи діагностики і можливості (інформативність) основних методів діагностики, методи лікування та принципи лікувальної тактики при захворюваннях щитоподібної залози.

Тема 3. Хірургічні захворювання молочної залози (запальні захворювання молочної залози, гінекомастія, рак). Епідеміологія, фактори ризику, класифікація, клінічні прояви, діагностика, лікування запальних, доброякісних та злоякісних пухлин молочної залози. Хірургічне лікування запальних, доброякісних та злоякісних пухлин молочної залози. Променева терапія раку молочної залози. Системна хіміотерапія раку молочної залози. Гормональна терапія раку молочної залози. Рекомендації ESMO щодо гормональної терапії раку молочної залози. Гормональне лікування метастазуючого раку молочної залози.

Тема 4. Хірургічні захворювання легень та плеври. Діагностичні та лікувальні маніпуляції при емпіємі плеври. Проведення діагностичних і лікувальних маніпуляцій при виявленні або виникненні гострих деструктивних захворювань легень. Діагностичні та лікувальні маніпуляції при бронхоектатичній хворобі. Діагностичні та лікувальні маніпуляції при легневих кровотечах. Діагностичні та лікувальні маніпуляції при піопневмотораксі. Діагностичні та

лікувальні маніпуляції при кістах легень. Диференційна діагностика захворювань легень та плеври за етіологією, патогенезом, морфологічними ознаками, локалізацією.

Тема 5. Хірургічні захворювання стравоходу і середостіння. Інструментальні методи обстеження середостіння. Етіологія і патогенез медиастинітів. Клініка гострого медиастиніту. Специфічні симптоми гострого медиастиніту. Хірургічні доступи до органів середостіння. Тактика та способи лікування гострого медиастиніту. Тактика хірурга при пошкодженнях стравоходу. Сучасні малоінвазивні методи лікування захворювань органів середостіння

Тема 6. Хірургічні захворювання периферичних артерій. Методи обстеження артеріальної системи. Класифікація облітеруючого атеросклерозу аорти та артерій за О.О. Шалімовим. Етіологія, патогенез, фактори ризику, клініка облітеруючого атеросклерозу. Класифікація облітеруючого атеросклерозу за А.В. Покровським. Покази та методи хірургічного лікування облітеруючого атеросклерозу артерій нижніх кінцівок. Визначення та клінічна характеристика синдрому Леріша. Облітеруючий атеросклероз артерій нижніх кінцівок, ускладнення хвороби. Покази та методи консервативного лікування облітеруючого атеросклерозу артерій нижніх кінцівок. Етіологія, патогенез облітеруючого ендартеріту нижніх кінцівок.

Тема 7. Хірургічні захворювання периферичних вен. Методи обстеження венозної системи. Класифікація варикозної хвороби. Етіологія, патогенез, фактори ризику, клініка покази та методи хірургічного лікування варикозної хвороби вен, тромбофлебітів, післятромбофлебітичних синдромів нижніх кінцівок.

Тема 8. Підсумковий модульний контроль №1.

Модуль №2 «3 курс Хірургія – захворювання органів черевної стінки»

Тема 1. Загальні відомості про грижі. Визначення поняття про грижі. Причини виникнення грижі. Загальна симптоматика гриж. Значення форми і розмірів грижі для перебігу захворювання. Класифікація зовнішніх та внутрішніх гриж черевної стінки. Сучасні принципи і методи оперативного лікування гриж.

Тема 2. Пахові, стегнові, пупкові, епігастральні та післяопераційні грижі: визначення, етіологія, клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. Сучасні принципи і методи оперативного лікування гриж.

Тема 3. Защемлені грижі: визначення, етіологія, клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. Сучасні принципи і методи оперативного лікування гриж.

Тема 4. Гострий апендицит. Анатомо-фізіологічні відомості. Етіологія та патогенез. Класифікація. Клініка, діагностика, диференційна діагностика. Тактика лікування. Особливості перебігу гострого апендициту у дітей, вагітних та хворих похилого віку. Діагностична та лікувальна програма. Роль лапароскопічних технологій у діагностиці та лікуванні хворих з гострим апендицитом.

Тема 5. Ускладнення гострого апендициту та апендектомії: апендикулярний інфільтрат, апендикулярний абсцес, міжпетльовий, тазовий та піддіафрагмальний абсцеси. Пілефлебіт. Сепсис. Клініка, діагностика, сучасна лікувальна тактика. Особливості перебігу захворювання у ВІЛ інфікованих та хворих.

Тема 6. Гострий холецистит. Анатомо-фізіологічні особливості жовчних шляхів. Етіологія та патогенез. Класифікація. Клініка, діагностика, диференційна діагностика. Хірургічна тактика.

Особливості клінічного перебігу, клінічної картини гострого холециститу та діагностичної і лікувальної програми у хворих похилого віку та хворих із супутньою патологією. Ускладнення гострого холециститу та холецистектомії (перфорація жовчного міхура, перивезикальний інфільтрат та абсцес, холангіт, холангіогенні абсцеси печінки, жовчний перитоніт, печінкова недостатність, механічна жовтяниця, холецистопанкреатит. Інтраопераційні пошкодження поза печінкових жовчних шляхів, судин, органів черевної порожнини). Діагностика та хірургічна тактика. Роль малоінвазивних методів діагностики та лікування ускладнень.

Тема 7. Підсумковий модульний контроль №2.

Модуль №3 «4 курс Хірургія – захворювання органів черевної стінки»

Тема 1. Виразкова хвороба шлунку та дванадцятипалої кишки (визначення, етіологія, патогенез). Ускладнення виразкової хвороби (перфорація, кровотеча, пілоро-дуоденальний стеноз). Клінічні особливості перебігу виразкової хвороби шлунку та дванадцятипалої кишки. Діагностика і диференційна діагностику ускладнень виразкової хвороби шлунку та дванадцятипалої кишки. Методи консервативного і оперативного лікування.

Лікувальна тактика при ускладненнях виразкової хвороби шлунку та 12-ти палої кишки. Рак шлунку. Варіанти оперативних втручань. Лікувальна тактика при кровотечі з верхнього відділу ШКТ: допомога на догоспітальному етапі, лікування у стаціонарі, показання до вибору консервативного лікування, ендоскопічних методів гемостазу, оперативного втручання. Методи хірургічного лікування, їх техніка. Рак шлунку. Причини, патогенез, класифікація, клініка. Лабораторні та інструментальні методи діагностики. Диференційна діагностика кровотечі з верхнього відділу ШКТ. Лікувальна тактика, допомога на догоспітальному етапі, лікування.

Тема 2. Гострий панкреатит. Визначення. Епідеміологія. Етіологія. Патогенез. Патоморфологія. Класифікація. Методи діагностики: лабораторні, ендоскопічні, рентгенологічні. Диференційна діагностика. Консервативні методи лікування. Показання до хірургічного лікування. Хірургічне лікування. Оперативні доступи до підшлункової залози. Показання до радикальних операцій. Післяопераційне ведення хворих. Ускладнення гострого панкреатиту (заочеревинна флегмона, внутрішні нориці, зовнішні нориці). Післяопераційний панкреатит. Диференційна діагностика. Лікування.

Ускладнення гострого панкреатиту (заочеревинна флегмона, внутрішні нориці, зовнішні нориці). Післяопераційний панкреатит. Диференційна діагностика. та лікувальна тактика. Обтураційна жовтяниця. Визначення. Епідеміологія. Етіологія. Патогенез. Патоморфологія. Класифікація. Методи діагностики: лабораторні, ендоскопічні, рентгенологічні. Диференційна діагностика. Консервативні методи лікування. Показання до хірургічного лікування. Хірургічне лікування. Оперативні доступи до підшлункової залози та жовчовивідних шляхів. Показання до радикальних операцій. Післяопераційне ведення хворих.

Тема 3. Гостра кишкова непрохідність. Гостра механічна непрохідність кишок (ГНК). Етіологія та патогенез. Класифікація. Клінічна картина відповідно до стадії. Поняття про спайкову хворобу очеревини, гостра спайкова непрохідність кишок: особливості патогенезу та клініки. Ранні клінічні ознаки странгуляційної непрохідності кишок. Сучасна лікувально-діагностична тактика при ГНК. Особливості обстеження хворого, методи. Диференційна діагностика.

Гостра динамічна непрохідність кишок. Хвороба Гіршпрунга-Фаволлі, токсичні отруєння, запальні захворювання у черевній порожнині, як причина ГНК, патогенез. Класифікація. Клінічна картина відповідно до причини та стадії. Діагностика, диференційна діагностика.

Лікувальна тактика при гострій кишковій непрохідності. Лікування хворих на ГНК: передопераційна підготовка, принципи оперативних втручань, інтубація тонкої та товстої кишки: види, техніка. Особливості ведення післяопераційного періоду. Лікувальна тактика при динамічній ГНК, принципи оперативних втручань, обґрунтування різних видів декомпресії кишечника. Особливості консервативної терапії.

Тема 4. Гострий перитоніт: анатоμο-фізіологічні особливості очеревини, визначення, етіологія, класифікація. Клінічні особливості перебігу перитонітів, провести діагностику і диференційну діагностику перитонітів, використовуючи клінічні і додаткові методи дослідження. Лікувальна тактика при гострому перитоніті. Лікувальна тактика при гострому місцевому і розпоширеному перитоніті. Особливості передопераційної підготовки: корекція водно-електролітних порушень і білкового обміну, дезінтоксикація. Нутритивна терапія: парентеральна та рання ентеральна. Хірургічне лікування, метод програмованої релапаротомії, санації та лапаростомії. Показання та способи інтубації тонкої кишки.

Обмежений перитоніт: визначення, етіологія, класифікація, клініка, діагностика та лікування. Хірургічні захворювання печінки (цироз, ехінококоз, абсцес): визначення, етіологія, класифікація, клініка, діагностика та лікування.

Тема 5. Підсумковий модульний контроль №3.

Модуль №4 «4 курс Хірургія – хірургія надзвичайних ситуацій»

Тема 1. Захворювання товстої кишки (неспецифічний виразковий коліт, хвороба Крона, хвороба Гіршпрунга, дивертикули та дивертикульоз товстої кишки).

Діарейно-запальний синдром товстої кишки. Неспецифічний виразковий коліт: причини, патогенез, патоморфологія, класифікація, клініка, діагностика, диференційна діагностика, консервативне та оперативне лікування. Нові технології хірургічного лікування хвороб товстої кишки. Ускладнення НВК, їх профілактика і лікування. Дії лікаря загальної практики при наявності у пацієнта неспецифічного виразкового коліту.

Дивертикули та дивертикульоз товстої кишки. Причини, патогенез, патоморфологія, класифікація, клініка, діагностика, диференційна діагностика, консервативне та оперативне лікування. Нові технології хірургічного лікування хвороб товстої кишки. Ускладнення дивертикулів товстої кишки, їх профілактика і лікування. Дії лікаря загальної практики при наявності у пацієнта дивертикулів у товстій кишці.

Хвороба Крона: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клініка, лабораторні та інструментальні методи обстеження хворих, диференційна діагностика, лікувальна тактика.

Хвороба Гіршпрунга: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клініка, лабораторні та інструментальні методи обстеження хворих, диференційна діагностика, лікувальна тактика.

Захворювання прямої кишки (геморой та тріщина, гострий парапроктит). Клініка, діагностика та лікування).

Гострий геморой та гостра анальна тріщина: причини, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування, можливі ускладнення, профілактика. Дії лікаря загальної практики при наявності у пацієнта гострого геморою та анальної тріщини.

Синдром гострого болю в перианальній ділянці. Гострий парапроктит: причини, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, лікування, можливі ускладнення.

Запалення епітеліальних куприкових ходів і киста куприка: причини, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування, можливі ускладнення. Дії лікаря загальної практики при наявності у пацієнта об'ємних утворень і болю в перианальній ділянці.

Випадання прямої кишки: причини, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікувальна тактика. Види операцій, техніка. Дії лікаря загальної практики при наявності у пацієнта випадання прямої кишки.

Хронічний гемороїд: причини, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікувальна тактика, профілактика. Види операцій, техніка. Ускладнення хронічного гемороїду, їх рання діагностика і лікування. Дії лікаря загальної практики при наявності у пацієнта хронічного гемороїду.

Рак товстої та прямої кишки (клініка, діагностика та лікування).

Рак, поліпи та поліпоз товстої кишки. Причини, клінічні прояви, лабораторні та інструментальні методи обстеження хворих, диференційна діагностика, лікувальна тактика. Ускладнення, їх профілактика та лікування. Дії лікаря-стоматолога при підозрі чи наявності у пацієнта новоутворень у товстій кишці.

Тема 2. Гострий живіт (ГЖ)(диференціальна діагностика та хірургічна тактика):

- ЗАХВОРЮВАННЯ ШЛУНКОВО-КИШКОВОГО ТРАКТУ (ШКТ): гострий апендицит, гострий холецистит, гострий панкреатит, кишкова непрохідність, перфоративна виразка шлунка і 12-палої кишки, ущемлена грижа;
- ГЖ, ЗУМОВЛЕНИЙ ЗАХВОРЮВАННЯМИ ЖІНОЧИХ СТАТЕВИХ ОРГАНІВ: порушена позаматкова вагітність, апоплексія яєчника, перекрут і розрив капсули кісти (кістоми) яєчника, порушення кровопостачання міоматозного вузла матки, деструкція злоякісної пухлини, ендометріоз яєчників, гострі запальні захворювання внутрішніх статевих органів, перитоніт, пельвеоперитоніт, септичний шок
- ГЖ, ЗУМОВЛЕНИЙ ТРАВМАТИЧНИМИ ПОШКОДЖЕННЯМИ ЖІНОЧИХ СТАТЕВИХ ОРГАНІВ: травматичні пошкодження зовнішніх статевих органів побутового, виробничого і насильницького характеру, ятрогенні пошкодження, кримінальні втручання
- ЗАХВОРЮВАННЯ ОРГАНІВ, РОЗТАШОВАНИХ ПОЗА ЧЕРЕВНОЮ ПОРОЖНИНОЮ, ЩО СИМУЛЮЮТЬ ГЖ: ниркова коліка, захворювання легень і плеври, інфаркт міокарда, діабет.

Тема 3. Травми живота та грудної клітки (етіологія, клініка, діагностика та лікування). Сучасні види вогнепальної зброї та можливу структуру санітарних втрат при бойовій хірургічній травмі. Основні симптоми і можливі ускладнення пошкоджень голови, шиї, грудної клітки, живота, тазу і кінцівок, особливості надання допомоги на етапах медичної евакуації. Загальні принципи організації хірургічної допомоги при веденні бойових дій та в надзвичайних ситуаціях, зміст, обсяг і організацію надання першої лікарської і кваліфікованої хірургічної допомоги на етапах медичної евакуації військового часу та при надзвичайних ситуаціях мирного часу.

Тема 4. Опіки. Класифікація термічних та хімічних опіків. Променеві опіки. Поняття про опікову хворобу. Перша допомога та схема подальшого лікування. Електротравма, причини виникнення та особливості перебігу, надання першої допомоги та лікувальні заходи.

Тема 5. Відмороження. Визначення, класифікація та клінічні прояви відмороження. Надання першої допомоги та наступна лікувальна тактика.

Тема 6. Краш синдром. Політравма. Етіологія, патогенез. Класифікація. Клініка, діагностика, принципи консервативного лікування. Корекція порушень електролітного балансу. Вибір метода операції в залежності від виду пошкодження. Профілактика післяопераційних ускладнень. Діагностика та лікування на етапах медичної евакуації.

Тема 7. Підсумковий модульний контроль №4.

Модуль №5 «Онкологія»

Тема 1. Історія створення і організація онкологічної допомоги. Онконастороженість. Принципи організації протиракової боротьби. Класифікація злоякісних пухлин. Класифікація TNM. Сучасні методи діагностики та лікування злоякісних пухлин та передракових захворювань.

Тема 2. Рак щитовидної залози, гортані: захворюваність, етіологія і патогенез, клінічна класифікація (вітчизняна і за системою TNM), клініка, діагностика, диференціальний діагноз, лікування. Ощадливі і розширені операції. Показання до комплексного і комбінованого лікування. Значення ад'ювантної і неоад'ювантної хіміотерапії. Система диспансеризації, реабілітація і експертиза працездатності.

Тема 3. Рак молочної залози, легень. Захворюваність. Етіологія і патогенез. Клінічна класифікація (вітчизняна і за системою TNM). Клініка. Клінічні форми: вузлова, набрякло-інфільтративна маститоподібна, рожеподібна, панцирна, рак Педжета. Характеристика. Особливості перебігу. Диференціальний діагноз вузлової форми мастопатії з локалізованими мастопатіями і доброякісними пухлинами, маститоподібна - з гострим маститом, раку Педжета - з екземою соска. Скринінг на рак молочної залози. Методика самообстеження. Оцінка ехоскопічного і термографічного досліджень. Вибір методу лікування вузлового раку в залежності від стадії. Лікування дифузних форм. Радикальна мастектомія по Холстеду і Пейті. Ощадливі і розширені операції. Показання до комплексного і комбінованого лікування. Значення ад'ювантної і неоад'ювантної хіміотерапії. Принципи гормонотерапії. Система диспансеризації, реабілітація і експертиза працездатності.

Тема 4. Передракові захворювання шкіри, слизової оболонки порожнини рота і червоної облямівки губ. Пухлини слинних залоз. Меланома. Злоякісні пухлини ЩЛД (рак шкіри, рак СОПР, рак червоної облямівки губ, злоякісні новоутвори кісток черепа). Епідеміологія меланом. Фактори, що сприяють малігнізації пігментних невусів, міри профілактики їх озлоякіснення. Особливості росту і метастазування. Стадії. Клінічна характеристика. Ознаки малігнізації невусів. Засоби спеціального обстеження (радіоізотопна діагностика, термографія). Показання, протипоказання і методика забору матеріалу для цитологічного і гістологічного досліджень. Лікування. Результати. Захворюваність. Сприятливі фактори. Факультативній і облігатний передрак шкіри. Міри профілактики раку. Гістологічні різновиди (базаліома, плоскоклітинний рак). Стадії раку шкіри. Клінічні різновиди базаліом і плоскоклітинного раку. Методика обстеження хворих (огляд, пальпація, біопсія). Лікування раку шкіри (променево, криогенне, хірургічне, медикаментозне). Безпосередні і віддалені результати.

Тема 5. Злоякісні новоутворення органів ШКТ (стравохід, шлунок, кишечник, печінки, підшлункової залози).

Рак стравоходу. Особливості розповсюдження. Сприятливі фактори. Міри профілактики. Анатомічні форми росту. Гістологічна будова. Метастазування. Стадії (вітчизняна класифікація і за системою TNM). Клінічна картина. Патогенез клінічних симптомів. Диференціальна діагностика. Рентгенологічна і ендоскопічна характеристика. Морфологічна діагностика раку стравоходу. Лікування.

Рак шлунка. Значення екзогенних і ендогенних канцерогенів. Роль нітрозамін. Групи ризику. Профілактика раку шлунка. Дисплазія і рак шлунка. Дифузний і інтестимальний типи пухлини. Клініко-анатомічні особливості. Ранній рак шлунка. Макроскопічні форми росту. Класифікація (вітчизняна і за системою TNM). Клінічна картина раку шлунка в залежності від періоду розвитку пухлини, локалізації ураження і форми росту. Диференціальний діагноз при синдромах шлункового дискомфорту, дисфагії і стенозі пілоруса. Особливості клініки раку на

фоні клінічних захворювань шлунка. Основні рентгенологічні симптоми. Причини діагностичних помилок при рентгенологічному і ендоскопічному обстеженні. Засоби масового скринінгу: анкетування, крупнокадрова флюорографія, використання комп'ютерної техніки, ендоскопія, диспансеризація групи ризику. Види радикальних оперативних втручань, відмінності від операцій при непухлинних процесах. Значення променевої терапії при раку шлунка. Хіміотерапія, показання, препарати. Віддалені результати лікування. Реабілітація і експертиза працездатності.

Рак ободової кишки. Захворюваність. Значення характеру харчування. Форми росту і локалізація пухлини. Закономірності метастазування. Ділення на стадії (вітчизняна класифікація і за системою TNM). Симптоми раку правої і лівої половини ободової кишки. Основні клінічні варіанти. Діагностика. Значення рентгенологічного і ендоскопічного обстеження. Гемокульттест. Лікування радикальне і паліативне. Обсяг хірургічного втручання в залежності від локалізації пухлини. Тактика при раку, ускладненому гострою кишковою непрохідністю. Паліативні операції. Показання до лікарського і комбінованого лікування. Віддалені результати.

Рак прямої кишки. Захворюваність. Сприятливі фактори. Форми росту і гістологічна структура пухлини. Ділення на стадії (вітчизняна класифікація і за системою TNM). Закономірності метастазування. Симптоми раку прямої кишки. Клінічна картина в залежності від локалізації і анатомічної форми росту. Диференціальний діагноз при кровотечі з прямої кишки (геморой, поліпи, дизентерія, анальна тріщина). Діагностика. Клінічний мінімум обстеження хворих. Пальцеве дослідження, ректороманоскопія, ірригографія. Гемокульттест як засіб скринінгу. Хірургічне і комбіноване лікування. Радикальні і паліативні операції. Показання до окремих видів. Ведення хворих з протиприродним заднім проходом. Значення променевої терапії і хіміотерапевтичного лікування. Віддалені результати лікування.

Тема 6. Підсумковий модульний контроль №5.

Модуль №6 «4 курс Нейрохірургія»

Тема 1. Черепно-мозкова травма закрита та важка ЧМТ. Вогнепальні поранення (пошкодження) черепа, головного мозку. Хребтно-спінальна травма. Вогнепальні поранення (пошкодження) хребта та спинного мозку.

Закрита ЧМТ. Класифікація. Клініка, діагностика та лікування струсу, забою і стиснення головного мозку. Родова ЧМТ. Надання першої допомоги хворим з ЧМТ на місці пригоди та на догоспітальному етапі. Сучасні методи діагностики, оцінка їх інформативності. Тріщини і переломи черепа. Покази до хірургічного лікування при ЧМТ в гострому і віддаленому періодах. Методи розкриття порожнини черепа, принципи операцій на головному мозку. Методи зупинки кровотечі з м'яких тканин голови, твердої мозкової оболонки, судин мозкової тканини. Ранні та пізні ускладнення при закритій ЧМТ. Консервативне лікування ЧМТ у віддаленому періоді захворювання. Реабілітація та реадaptaція хворих, які перенесли закриту ЧМТ. Особливості перебігу черепно-мозкової травми в залежності від віку. Особливості хірургічного лікування ЧМТ у осіб похилого віку.

Відкрита ЧМТ, класифікація, клініка, діагностика. Комбінована та поєднана ЧМТ, особливості клініки та діагностики. Принципи надання невідкладної допомоги хворим з відкритою, комбінованою та поєднаною ЧМТ на місці пригоди та на різних етапах евакуації. Допоміжні методи дослідження при діагностиці ЧМТ. Первинна хірургічна обробка відкритих проникаючих і непроникаючих поранень черепа і головного мозку. Ранні та пізні ускладнення при відкритій ЧМТ, принципи хірургічного лікування. Пластика дефектів кісток черепа. Вогнепальні поранення черепа і головного мозку, їх класифікація та клініка. Перша медична допомога при пораненнях черепа на полі бою. Медичне сортування і зміст медичної допомоги на етапах евакуації. Особливості перебігу ЧМТ в залежності від віку та соматичного стану хворих. Невідкладна допомога, принципи лікування та профілактики. Диспансерне спостереження, реабілітація хворих, які перенесли важку та вогнепальну ЧМТ.

Етіопатогенез травматичних уражень хребта та спинного мозку. Класифікація. Клініка різних видів ушкоджень спинного мозку і хребта в залежності від рівня ушкодження. Клінічна та інструментальна діагностика. Оцінка виявлених змін при застосування допоміжних методів діагностики травматичних ушкоджень спинного мозку і хребта. Невідкладна допомога хворим із травматичними ураженнями хребта та спинного мозку, основні методи та принципи транспортної іммобілізації хворих в залежності від рівня ушкодження. Показання до хірургічного лікування при хребетно-спинномозковій травмі. Сучасні методи лікування ушкоджень спинного мозку і хребта. Профілактика і лікування ускладнень в гострому і віддаленому періодах. Реабілітаційне лікування хворих. Вогнепальні поранення хребта та спинного мозку. Клінічна картина і діагностика. Періоди клінічного перебігу. Перша медична допомога на полі бою. Обсяг медичної допомоги на етапах медичної евакуації. Множинна травма голови, хребта і інших ділянок людини (тулуба, кінцівок). Медична допомога у польових умовах і екстремальних ситуаціях. Особливості підготовки до евакуації. Положення про нетранспортабельність.

Тема 2. Пухлини головного мозку. Гідроцефалія. Пухлини хребта та спинного мозку. Сирингомієлія.

Класифікація. Клініка. Діагностика. Патологічні механізми формування гіпертензійного синдрому. Загально мозкові та вогнищеві симптоми. Патогенез первинних і вторинних симптомів при пухлинах головного мозку. Значення допоміжних обстежень (офтальмологічного обстеження, краніографії, УЗД, ЕхоЕГ, ЕЕГ, пневмоенцефалографії, ангіографії, комп'ютерної томографії, МРТ, ОФЕКТ) в діагностиці пухлин головного мозку. Принципи хірургічного лікування пухлин головного мозку в залежності від гістоструктури та локалізації. Радикальні і паліативні операції, їх принципи. Комбіноване та радіохірургічне лікування пухлин головного мозку. Невідкладна допомога при синдромі гострої внутрішньочерепної гіпертензії та дислокаційних синдромах. Реабілітація і реадaptaція хворих після хірургічного втручання з приводу пухлин головного мозку. Значення шкідливих звичок у виникненні об'ємних уражень головного мозку.

Класифікація. Особливості клініки в залежності від локалізації пухлини і характеру її росту. Сучасні методи діагностики пухлин спинного мозку. Значення допоміжних методів в обстеженні хворих з пухлинами спинного мозку і диференційному діагнозі цієї патології. Методи хірургічного лікування пухлин спинного мозку. Техніка ламінектомії. Профілактика ускладнень при пухлинах спинного мозку (уросепсису, сепсису, пролежнів). Відновне лікування в післяопераційному періоді. Реабілітація хворих після видалення пухлин спинного мозку. Сирингомієлія Класифікація. Патогенез. Клініка. Діагностика. Невідкладна допомога. Показання до хірургічного лікування і його принципи в залежності від рівня та ступеня ураження. Відновне лікування в післяопераційному періоді, реабілітація хворих. Реабілітація і соціальна реадaptaція хворих із сирингомієлією.

Тема 3. Невралгія трійчастого нерва. Окремі форми лицевого болю. Вертеброгенні больові синдроми. Визначення, Етіологія, Патогенез. Класифікація. Клініка. Методи діагностики та лікування.

Тема 4. Патологія судин головного мозку, що супроводжується геморагічним та ішемічним інсультом. Патологія судин спинного мозку.

Визначення, Етіологія, Патогенез. Класифікація. Клініка. Методи діагностики патології судин головного мозку. Судинні захворювання головного мозку, які потребують хірургічного лікування. Клініка, діагностика і лікування аневризм, артеріовенозних мальформацій, каротидно-кавернозних співусть в гострому та віддаленому періодах. Невідкладна допомога хворим з гострими порушеннями мозкового кровообігу. Сучасні методи хірургічного лікування хворих з патологією судин головного мозку. Відновне лікування в післяопераційному періоді. Профілактика судинних захворювань головного мозку. Реабілітація та реадaptaція хворих з патологією судин головного мозку. Особливості етіопатогенезу та перебігу патології судин

головного мозку у осіб похилого віку. Особливості реабілітації осіб похилого віку після перенесено гострого порушення мозкового кровообігу. Види патології магістральних судин, що проявляються гострою та хронічною ішемією головного мозку. Класифікація. Етіопатогенез. Значення гіпертонічної хвороби та інших захворювань у розвитку атеросклерозу судин, як основного фактору розвитку порушень мозкового кровообігу за ішемічним типом. Клініка, діагностика і лікування стенозів, тромбозів та тромбемболії судин головного мозку.

Тема 5. Епілепсія. Пошкодження периферичних нервів. Нормотензивна гідроцефалія. Можливості лікування спастичності.

Визначення, Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Класифікація. Допоміжні методи діагностики вад розвитку головного і спинного мозку. Пренатальна діагностика. Сучасні методи та принципи хірургічного лікування вроджених уражень ЦНС і епілепсії, гідроцефалії. Основні види хірургічних втручань і лікворошунтуючих операцій, покази до їх виконання та методика проведення. Невідкладна допомога при дисфункції шунта. Реабілітація та соціальна реадaptaція хворих. Відновне лікування хворих в післяопераційному періоді. Профілактика вад розвитку головного і спинного мозку.

Тема 6. Підсумковий модульний контроль №6.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання:					
	Усього	у тому числі				
лекції		клінічні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
3 курс 6-й семестр						
Модуль № 1 «Хірургія»						
Тема 1. Хірургічні захворювання шії.	5	2	2			1
Тема 2. Хірургічні захворювання щитоподібної залози.	5	2	2			1
Тема 3. Хірургічні захворювання молочної залози.	5	2	2			1
Тема 4. Хірургічні захворювання легень та плеври.	5	2	2			1
Тема 5. Хірургічні захворювання стравоходу і середостіння.	5	2	2			1
Тема 6. Хірургічні захворювання периферичних артерій.	5	2	2			1
Тема 7. Хірургічні захворювання периферичних вен.	5	2	2			1
Тема 8. Підсумковий модульний контроль № 1.	4		2			2
Разом за модуль №1	39	14	16			9
Модуль № 2 «Хірургія»						
Тема 1. Загальні відомості про грижі.	4	1	2			1
Тема 2. Пахові, стегнові, пупкові, епігастральні та післяопераційні грижі.	3,5	0,5	2			1
Тема 3. Защемлені грижі.	3,5	0,5	2			1
Тема 4. Гострий апендицит (етіологія, клініка, діагностика, лікування).	4	1	2			1

Тема 5. Ускладнення гострого апендициту. Атипові форми гострого апендициту.	4	1	2			1
Тема 6. Гострий холецистит (етіологія, клініка, діагностика, лікування). Ускладнення гострого холециститу.	5	2	2			1
Тема 7. Підсумковий модульний контроль №2	4		2			2
Разом за модуль № 2	28	6	14			8
Разом за семестр	67	20	30			17
4 курс 7-й семестр						
Модуль № 3 «Хірургія»						
Тема 1. Виразкова хвороба шлунку та дванадцятипалої кишки. Ускладнення виразкової хвороби (перфорація, кровотеча, пілородуоденальний стеноз). Лікувальна тактика при ускладненнях виразкової хвороби шлунку та 12-ти палої кишки. Рак шлунку.	6	2	2			2
Тема 2. Гострий панкреатит. Ускладнення гострого панкреатиту (заочеревинна флегмона, внутрішні нориці, зовнішні нориці).	6	2	2			2
Тема 3. Гостра кишкова непрохідність. Лікувальна тактика при гострій кишкової непрохідності.	6	2	2			2
Тема 4. Гострий перитоніт. Обмежений перитоніт. Хірургічні захворювання печінки (цироз, ехінококоз, абсцес).	5	2	2			1
Тема 5. Підсумковий модульний контроль №3	4		2			2
Разом за модуль № 3	27	8	10			9
Модуль № 4 «Хірургія»						
Тема 1. Захворювання товстої кишки. Захворювання прямої кишки. Рак товстої та прямої кишки.	3		2			1
Тема 2. Гострий живіт – диференціальна діагностика та хірургічна тактика.	3		2			1
Тема 3. Травми живота та грудної клітки .	3		2			1
Тема 4. Опіки.	3,5	0,5	2			1
Тема 5. Відмороження.	3,5	0,5	2			1
Тема 6. Краш синдром. Політравма.	5	1	2			2
Тема 7. Підсумковий модульний контроль №4	4		2			2
Разом за модуль №4	25	2	14			9
4 курс 7-й семестр						
Модуль № 5 «Онкологія»						
Тема 1. Історія створення і організація онкологічної допомоги. Онконастороженість. Принципи організації протиракової боротьби. Класифікація злоякісних пухлин. Класифікація TNM. Сучасні	6		2			4

методи діагностики та лікування злоякісних пухлин та передракових захворювань.					
Тема 2. Рак щитовидної залози. Рак гортані. Захворюваність, етіологія і патогенез, клінічна класифікація (вітчизняна і за системою TNM), клініка, діагностика, диференціальний діагноз, лікування.	4		2		2
Тема 3. Рак молочної залози. Рак легень. Захворюваність, етіологія і патогенез, клінічна класифікація (вітчизняна і за системою TNM), клініка, діагностика, диференціальний діагноз, лікування.	4		2		2
Тема 4. Передракові захворювання шкіри, слизової оболонки порожнини рота і червоної облямівки губ. Пухлини слинних залоз. Меланома. Злоякісні пухлини ЩЗД (рак шкіри, рак СОПР, рак червоної облямівки губ, злоякісні новоутвори кісток черепа). Захворюваність, етіологія і патогенез, клінічна класифікація (вітчизняна і за системою TNM), клініка, діагностика, диференціальний діагноз, лікування.	6		2		4
Тема 5. Злоякісні новоутворення органів ШКТ (стравохід, шлунок, кишечник, печінки, підшлункової залози). Захворюваність, етіологія і патогенез, клінічна класифікація (вітчизняна і за системою TNM), клініка, діагностика, диференціальний діагноз, лікування.	4		2		2
Тема 6. Підсумковий модульний контроль №5	4		2		2
Разом за модуль № 5	28		12		16
Модуль № 6 «Нейрохірургія»					
Тема 1. Черепно-мозкова травма закрита та важка ЧМТ. Вогнепальні поранення (пошкодження) черепа, головного мозку. Хребтно-спінальна травма. Вогнепальні поранення (пошкодження) хребта та спинного мозку.	6	2	2		2
Тема 2. Пухлини головного мозку. Гідроцефалія. Пухлини хребта та спинного мозку. Сирингомієлія.	6	2	2		2
Тема 3. Невралгія трійчастого нерва. Окремі форми лицевого болю. Вертеброгенні больові синдроми.	6	2	2		2
Тема 4. Патологія судин головного мозку, що супроводжується геморагічним та ішемічним інсультом. Патологія судин спинного мозку.	6	2	2		2
Тема 5. Епілепсія. Пошкодження периферичних нервів. Нормотензивна гідроцефалія. Можливості лікування спастичності.	5	2	2		1
Тема 6. Підсумковий модульний контроль №6	4		2		2
Разом за модуль № 6	33	10	12		11
Разом за семестр	113	20	48		45

6.3. Теми практичних занять

Модуль №1. Хірургія

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Хірургічні захворювання шиї.	2
2	Хірургічні захворювання щитоподібної залози.	2
3	Хірургічні захворювання молочної залози.	2
4	Хірургічні захворювання легень та плеври.	2
5	Хірургічні захворювання стравоходу і середостіння.	2
6	Хірургічні захворювання периферичних артерій.	2
7	Хірургічні захворювання периферичних вен.	2
8	Модульний контроль №1	2
	Разом за модуль 1	16

Модуль №2. Хірургія

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальні відомості про грижі.	2
2	Пахові, стегові, пупкові, епігастральні та післяопераційні грижі.	2
3	Защемлені грижі.	2
4	Гострий апендицит (етіологія, клініка, діагностика, лікування).	2
5	Ускладнення гострого апендициту. Атипові форми гострого апендициту.	2
6	Гострий холецистит (етіологія, клініка, діагностика, лікування). Ускладнення гострого холециститу.	2
7	Підсумковий модульний контроль №2	2
	Разом за модуль 2	14

Модуль 3. Хірургія

№з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Виразкова хвороба шлунку та дванадцятипалої кишки. Ускладнення виразкової хвороби (перфорація, кровотеча, пілородуоденальний стеноз). Лікувальна тактика при ускладненнях виразкової хвороби шлунку та 12-ти палої кишки. Рак шлунку.	2
2.	Гострий панкреатит. Ускладнення гострого панкреатиту (заочеревинна флегмона, внутрішні нориці, зовнішні нориці).	2
3.	Гостра кишкова непрохідність. Лікувальна тактика при гострій кишковій непрохідності.	2
4.	Гострий перитоніт. Обмежений перитоніт. Хірургічні захворювання печінки (цироз, ехінококоз, абсцес).	2
5.	Підсумковий модульний контроль №3	2
	Разом за модуль 3	10

Модуль 4. Хірургія

№	Назва теми	Кількість годин
1.	Захворювання товстої кишки. Захворювання прямої кишки. Рак товстої та прямої кишки.	2
2.	Гострий живіт – диференціальна діагностика та хірургічна тактика.	2
3.	Травми живота та грудної клітки .	2
4.	Опіки.	2
5.	Відмороження.	2
6.	Краш синдром. Політравма.	2
7.	Підсумковий модульний контроль 4	2
	Разом за модуль 4	14

Модуль 5. Онкологія

№з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія створення і організація онкологічної допомоги. Онконастороженість. Принципи організації протиракової боротьби. Класифікація злоякісних пухлин. Класифікація TNM. Сучасні методи діагностики та лікування злоякісних пухлин та передракових захворювань.	2
2	Рак щитовидної залози. Рак гортані. Захворюваність, етіологія і патогенез, клінічна класифікація (вітчизняна і за системою TNM), клініка, діагностика, диференціальний діагноз, лікування.	2
3	Рак молочної залози. Рак легень. Захворюваність, етіологія і патогенез, клінічна класифікація (вітчизняна і за системою TNM), клініка, діагностика, диференціальний діагноз, лікування.	2
4	Передракові захворювання шкіри, слизової оболонки порожнини рота і червоної облямівки губ. Пухлини слинних залоз. Меланома. Злоякісні пухлини ЩЛД (рак шкіри, рак СОПР, рак червоної облямівки губ, злоякісні новоутвори кісток черепа). Захворюваність, етіологія і патогенез, клінічна класифікація (вітчизняна і за системою TNM), клініка, діагностика, диференціальний діагноз, лікування.	2
5	Злоякісні новоутворення органів ШКТ (стравохід, шлунок, кишечник, печінки, підшлункової залози). Захворюваність, етіологія і патогенез, клінічна класифікація (вітчизняна і за системою TNM), клініка, діагностика, диференціальний діагноз, лікування.	2
6	Підсумковий модульний контроль №5	2
	Разом за модуль 5	12

Модуль 6. Нейрохірургія

№з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Черепно-мозкова травма закрита та важка ЧМТ. Вогнепальні поранення (пошкодження) черепа, головного мозку. Хребетно-спінальна травма. Вогнепальні поранення (пошкодження) хребта та спинного мозку.	2
2	Пухлини головного мозку. Гідроцефалія. Пухлини хребта та спинного мозку. Сирингомієлія.	2

3	Невралгія трійчастого нерва. Окремі форми лицевого болю. Вертеброгенні больові синдроми.	2
4	Патологія судин головного мозку, що супроводжується геморагічним та ішемічним інсультом. Патологія судин спинного мозку.	2
5	Епілепсія. Пошкодження периферичних нервів. Нормотензивна гідроцефалія. Можливості лікування спастичності.	2
6	Підсумковий модульний контроль №6	2
4	Разом за модуль 6	12

6.4. Теми лекційних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин
Модуль №1 Хірургія		
1.	Хірургічні захворювання шиї.	2
2.	Хірургічні захворювання щитоподібної залози	2
3.	Хірургічні захворювання молочної залози	2
4.	Хірургічні захворювання стравоходу і середостіння	2
5.	Хірургічні захворювання периферичних артерій	2
6.	Хірургічні захворювання периферичних вен	2
	Разом за модуль №1	12
Модуль №2 Хірургія		
1.	Грижі живота	2
2.	Гострий апендицит	2
3.	Гострий холецистит	2
	Разом за модуль №2	6
Модуль №3 Хірургія		
1	Хірургічні хвороби шлунку та 12 п/к.	2
2	Гострий панкреатит	2
3	Гостра кишкова непрохідність	2
4	Гострий перитоніт	2
	Разом за модуль №3	8
Модуль №4 Хірургія		
1	Опіки. Відмороження. Політравма.	2
	Разом за модуль №4	2
Модуль №6 Нейрохірургія		
1	Черепно-мозкова травма закрита та важка ЧМТ. Вогнепальні поранення (пошкодження) черепа, головного мозку. Хреботно-спінальна травма. Вогнепальні поранення (пошкодження) хребта та спинного мозку.	2
2	Пухлини головного мозку. Гідроцефалія. Пухлини хребта та спинного мозку. Сирингомієлія.	2
3	Невралгія трійчастого нерва. Окремі форми лицевого болю. Вертеброгенні больові синдроми.	2

4	Патологія судин головного мозку, що супроводжується геморагічним та ішемічним інсультом. Патологія судин спинного мозку.	2
5	Епілепсія. Пошкодження периферичних нервів. Нормотензивна гідроцефалія. Можливості лікування спастичності.	2
	Разом за модуль №6	10

6.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль № 1 Хірургія		
1	Підготовка до практичних занять - теоретична підготовка, у тому числі заповнення робочих зошитів, та оволодіння практичними навичками.	5
2	Курація пацієнта з письмовим обґрунтуванням діагнозу	2
3	Підготовка до підсумкового контролю №1	2
Разом за модуль №1		9
Модуль № 2 Хірургія		
1	Підготовка до практичних занять - теоретична підготовка, у тому числі заповнення робочих зошитів, та оволодіння практичними навичками.	4
2	Курація пацієнта з письмовим обґрунтуванням діагнозу	2
3	Підготовка до підсумкового контролю №2	2
Разом за модуль №2		8
Модуль № 3 Хірургія		
1	Підготовка до практичних занять - теоретична підготовка, у тому числі заповнення робочих зошитів, та оволодіння практичними навичками.	5
2	Курація пацієнта з письмовим обґрунтуванням діагнозу	2
3	Підготовка до підсумкового контролю №3	2
Разом за модуль №3		9
Модуль № 4 Хірургія		
1	Підготовка до практичних занять - теоретична підготовка, у тому числі заповнення робочих зошитів, та оволодіння практичними навичками.	5
2	Курація пацієнта з письмовим обґрунтуванням діагнозу	2
3	Підготовка до підсумкового контролю №4	2
Разом за модуль №4		9
Модуль № 5 Онкологія		
1	Підготовка до практичних занять - теоретична підготовка, у тому числі заповнення робочих зошитів, та оволодіння практичними навичками.	12
2	Курація пацієнта з письмовим обґрунтуванням діагнозу	2
3	Підготовка до підсумкового контролю №5	2
Разом за модуль №5		16
Модуль № 6 Нейрохірургія		
1	Підготовка до практичних занять - теоретична підготовка, у тому числі заповнення робочих зошитів, та оволодіння практичними навичками.	7
2	Курація пацієнта з письмовим обґрунтуванням діагнозу	2
3	Підготовка до підсумкового контролю №6	2
Разом за модуль №6		11

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ІСПИТУ

«Хірургія»

1. Клініка гострого апендициту, методи обстеження хворих з гострим апендицитом.
2. Етіологія та патогенез гострого апендициту. Диференціальний діагноз гострого апендициту.
3. Особливості перебігу гострого апендициту у дітей, у хворих старечого та похилого віку, увагітних жінок.
4. Апендикулярний інфільтрат (клініка, діагностика, лікувальна тактика).
5. Апендикулярний абсцес правої здухвинної западини (клініка, діагностика, лікувальна тактика).
6. Пілефлебіт (клініка, діагностика, лікувальна тактика).
7. Піддіафрагмальний абсцес (клініка, діагностика, лікувальна тактика).
8. Види оперативних втручань при гострому апендициті. Особливості оперативної техніки в залежності від форми гострого апендициту та розміщення хробакоподібного відростка. Видоступу та об'єм оперативного втручання при різних ускладненнях гострого апендициту. Ускладнення при виконанні апендектомії.
9. Етіологія та патогенез гострого холециститу.
10. Класифікація гострого холециститу. Методи обстеження хворих з гострим холециститом.
11. Типова клінічна картина гострого холециститу, її особливості у осіб юного та старечого віку. Диференційна діагностика гострого холециститу.
12. Ускладнення гострого холециститу. Особливості клінічної картини гострого холециститу при наявності супутньої патології.
13. Клінічна картина ускладнень гострого холециститу (емпієма, холедохолітиаз, холангіт) та їх диференційна діагностика.
14. Показання до екстрених операцій при ГХ, показання до термінових операцій (24-48 годин). Види оперативних втручань при гострому холециститі. Види оперативних втручань при ускладненнях гострого холециститу.
15. Показання до мініінвазивних оперативних втручань (ендоскопічних, лапароскопічних, під контролем КТ та ультразвуку). Інтраопераційні ускладнення та їх лікування.
16. Етіологія та патогенез гострого панкреатиту.
17. Класифікація гострого панкреатиту. Методи обстеження хворих на гострий панкреатит.
18. Типова клінічна картина гострого панкреатиту.
19. Диференційна діагностика гострого панкреатиту. Діагностична програма при ГП.
20. Лікувальна тактика при ГП. Ускладнення гострого панкреатиту.
21. Клінічна картина ускладнень гострого панкреатиту та їх диференційна діагностика.
22. Показання до оперативних втручань при ГП. Характер оперативних втручань при гострому панкреатиті. Характер оперативних втручань при ускладненнях гострого панкреатиту.
23. Показання до мініінвазивних оперативних втручань (ендоскопічних, лапароскопічних, під контролем УЗД). Інтраопераційні ускладнення та їх лікування.
24. Стадії перебігу гострого некротичного панкреатиту (панкреонекрозу).
25. Методи обстеження хворих з перфоративною виразкою. Класифікація перфоративної виразки.
26. Етіологія та патогенез перфоративної виразки. Клініка типової перфоративної виразки.
27. Диференціальна діагностика перфоративної виразки.

28. Особливості перебігу атипової перфоративної виразки. Особливості перебігу прикритої перфоративної виразки. Особливості перебігу перфоративної виразки учепцеву сумку. Особливості перебігу перфоративної виразки в заочеревний простір.
29. Вибір обсягу оперативного втручання при перфоративній виразці. Техніка зшивання перфоративної виразки. Види та техніка виконання пілородуоденопластики
30. Показання, види та техніка виконання селективної ваготомії .
31. Показання, види та техніка виконання резекції шлунка.
32. Поняття шлунково-кишкової кровотечі. Етіологія та патогенез виразкової кровотечі. Методи обстеження хворих з виразковою кровотечею.
33. Класифікація виразкових кровотеч за Форестом, за О.О. Шалімовим.
34. Клініка виразкової кровотечі.
35. Диференціальна діагностика виразкової кровотечі. Особливості перебігу виразкової кровотечі в залежності від ступеня її активності.
36. Особливості клінічного перебігу активної кровотечі, та тактика хірурга .
37. Вибір способу зупинки кровотечі в залежності від ступеня її активності. Показання до консервативного лікування виразкової кровотечі
38. Терапія виразкової кровотечі. Методи ендоскопічного гемостазу та показання до їх застосування
39. Методи оперативних втручань при виразковій кровотечі. Вибір методу оперативного втручання в залежності від стану хворого, інтенсивності кровотечі, ступеня крововтрати, локалізації виразки
40. Особливості ведення хворих з виразковою кровотечею у ранньому та пізньому післяопераційному періоді.
41. Визначення поняття непрохідності кишечника. Етіологія та патогенез непрохідності кишечника.
42. Класифікація непрохідності кишечника.
43. Причини динамічної непрохідності кишечника. Клініка динамічної непрохідності кишечника.
44. Лікування динамічної (функціональної) непрохідності кишечника.
45. Види механічної непрохідності кишечника. Клініка obturaційної непрохідності кишечника.
46. Особливості клініки странгуляційної непрохідності кишечника.
47. Особливості клініки завороту окремих органів травного тракту. Особливості клініки інвагінації. Види інвагінацій.
48. Злукова хвороба. Етіологія та патогенез злукової хвороби.
49. Типова клінічна картина злукової хвороби.
50. Диференційна діагностика непрохідності кишечника.
51. Сучасні методи діагностики гострої непрохідності кишечника. Рентгенологічні ознаки гострої непрохідності кишечника. УЗ-ознаки гострої непрохідності кишечника.
52. Сучасна лікувальна програма непрохідності кишечника.
53. Передопераційна підготовка та вибір характеру оперативного втручання при різних видах та рівнях непрохідності кишечника.
54. Етіологія та патогенез гострого перитоніту.
55. Класифікація гострого перитоніту. Методи обстеження хворих на гострий перитоніт.
56. Клінічна картина місцевого гострого перитоніту.
57. Клінічна картина поширеного перитоніту.
58. Діагностична програма у хворого на гострий перитоніт.
59. Лікувальна тактика у хворого на гострий місцевий перитоніт. Лікувальна тактика у хворого на гострий поширений перитоніт.

60. Ускладнення гострого перитоніту. Особливості клінічної картини гострого перитоніту при наявній супутній патології.
61. Особливості передопераційної підготовки при гострому перитоніті.
62. Поняття, види та методика виконання перитонеального діалізу.
63. Визначення поняття грижі. Причини виникнення грижі.
64. Загальна симптоматика гриж. Значення форми і розмірів грижі для перебігу захворювання.
65. Класифікація зовнішніх гриж черевної стінки. Ускладнення гриж.
66. Грижі білої лінії живота. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування.
67. Пупкові грижі. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування.
68. Пахові грижі. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування.
69. Прямі пахові грижі. Клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування.
70. Післяопераційні грижі. Клініка, класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування.
71. Стегнові грижі. Клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування.
72. Защемлені грижі. Типова клініка. Клінічні види защемлених гриж. Діагностика, диференційна діагностика.
73. Хірургічна тактика при защемленій грижі. Особливості оперативного втручання при защемленій грижі. Ознаки життєздатності та нежиттєздатності кишки.
74. Запалення грижі. Клініка. Диференційна діагностика. Хірургічна тактика.
75. Пошкодження (травма) грижі. Клініка. Хірургічна тактика.
76. Кишкова непрохідність в грижі. Хірургічна тактика.
77. Невправима грижа. Клініка, діагностика, диференційна діагностика. Лікування.
78. Сучасні принципи і методи оперативного лікування гриж. Профілактика гриж.
79. Внутрішні грижі. Клініка. Класифікація. Діагностика.
80. Грижі стравохідного отвору діафрагми. Клініка. Діагностика. Диференційна діагностика.
81. Поняття, класифікація, етіопатогенез виразкової хвороби.
82. Пенетрація як ускладнення виразкової хвороби шлунку та дванадцятипалої кишки, клінічна картина, діагностика, лікування.
83. Діагностична програма при виразковій хворобі шлунку та дванадцятипалої кишки.
84. Визначення пілородуоденального стенозу. Причини розвитку пілородуоденального стенозу. Класифікація пілородуоденального стенозу.
85. Клініка при субкомпенсованому стенозі, при компенсованому стенозі, при декомпенсованому стенозі.
86. Методики діагностики пілородуоденального стенозу. Лікування пілородуоденального стенозу.
87. Хірургічне лікування виразкової хвороби шлунку та дванадцятипалої кишки (резекційні та органозберігаючі методи)
88. Поняття демпінг синдрому. Причини виникнення. Лікування.
89. Синдром приводної петлі, причини виникнення, діагностика, лікування.
90. Визначення синдрому Маллорі-Вейса. Клініка, діагностика, лікування.
91. Показання до хірургічного лікування грижі стравохідного отвору діафрагми. Методи оперативних втручань.
90. Закрита тупа травма животу. Ушкодження селезінки, види, методи діагностики та лікування.
91. Класифікація хірургічних захворювань тонкої кишки. Неспецифічний виразковий коліт.
92. Хвороба Крона класифікація, діагностика, ускладнення, лікування.
93. Дивертикулярна хвороба та поліпоз товстої кишки.

94. Цироз печінки, класифікація, діагностика, лікування. Печінкова недостатність.
95. Ехінококоз печінки. Методи обстеження. Ускладнення. Принципи лікувальної тактики.
96. Міханична жовтяниця як хірургічна проблема. Методи дренування позапечінкових жовчних шляхів.
97. Клініка, діагностика та лікування геморою.
98. Етіологія, клініка, діагностика та лікування гострого парапроктиту.
99. Хронічний парапроктит, класифікація. Нориця прямої кишки, класифікація, діагностика, лікування.

«Онкологія»

Загальна онкологія.

1. Організація онкологічної допомоги. Епідеміологія і профілактика злоякісних захворювань.
  1. Структура онкологічної служби.
  2. Онкодиспансер. Основні задачі онкологічного диспансеру.
  3. Онкологічний кабінет. Основні задачі онкологічного кабінету.
  4. Розподіл онкохворих на клінічні групи.
  5. Облікова документація. Правила заповнення.
  6. Диспансеризація онкохворих.
  7. Поняття про Національний канцер-реєстр України.
  8. Класифікація пухлин (вітчизняна, TNM).
  9. Канцерогенний вплив. Класифікація канцерогенів. Значення шкідливих звичок, професійних і генетичних факторів, особливостей харчування.
  10. Поняття про первинну і вторинну профілактику злоякісних новоутворень.
  11. Епідеміологія і профілактика злоякісних захворювань. Віково-статеві особливості хворих. Динаміка і структура захворюваності. Крайові особливості злоякісних новоутворень.
  12. Соціально-гігієнічні і індивідуальні заходи профілактики раку.
Боротьба з палінням. Гігієна харчування.
  13. Основи гігієни харчування, значення антиоксидантів в профілактиці виникнення раку.
2. Методи діагностики і принципи лікування злоякісних пухлин.
  14. Особливості об'єктивного обстеження при підозрі на злоякісні пухлини. Інструментальні методи обстеження хворих (рентгенологічні, ендоскопічні, КТ, УЗД, ЯМР і ін.).
  15. Обов'язковий клінічний мінімум обстеження хворих з підозрою на злоякісне новоутворення в амбулаторних умовах.
  16. Виявлення раку на доклінічному періоді. Формування груп підвищеного ризику. Скринінг на злоякісні пухлини.
  17. Поняття про морфологічну і цитологічну діагностику.
  18. Оцінка поширеності пухлинного процесу: розподіл на стадії і за системою TNM.
  19. Класифікація методів лікування онкохворих. Поняття про радикальні, паліативні і симптоматичні операції. Поняття операбельності і резектабельності.
  20. Абластика і антибластика. Поняття "анатомічної зони", принцип футлярності.
  21. Методи променевої терапії злоякісних пухлин. Радіочутливі і радіорезистентні пухлини. Дози і режими опромінення. Методи підвищення радіочутливості.
  22. Класифікація протипухлинних препаратів. Механізми дії. Способи введення препаратів (системна, регіонарна, локальна хіміотерапія). Побічні дії. Протипоказання до хіміотерапії.
  23. Поняття про неоад'ювантну і ад'ювантну хіміотерапію.
3. Закономірності розвитку злоякісних пухлин.
  24. Зміст понять про факультативний і облігатний передрак, дисплазії і рак in situ.
  25. Фактори, що сприяють розвитку пухлин (спадковість, ендокринні порушення, вірусний канцерогенез, хімічні, фізичні і ін.).
  26. Форми росту злоякісних пухлин, принципи розподілу по стадіях і системі TNM.

4. ЛТЕК і реабілітація онкологічних хворих. Деонтологія в онкології.

27. Критерій визначення груп інвалідності.
28. Сучасні тенденції в онкології, направлені на максимальне збереження трудової і соціальної активності онкологічних хворих.
29. Принципи деонтології в онкології.
30. Типи ВНД і реакції хворого на онкологічне захворювання.
31. Тактика лікаря по відношенню до хворого з підозрою на злоякісне захворювання.
32. Тактика лікаря по відношенню до хворого, що підлягає радикальному лікуванню.
33. Тактика лікаря по відношенню до хворого, вилікуваного від пухлинного захворювання
34. Тактика лікаря по відношенню до хворого з поширеними формами раку.
35. Мотиви відмови хворих від лікування.
36. Поняття «паліативна допомога онкологічним хворим».

Окрема онкологія.

5. Меланома і рак шкіри.

37. Рак шкіри. Захворюваність. Сприятливі фактори. Факультативний і облігатний передрак шкіри. Заходи профілактики раку.
38. Патологічна анатомія раку шкіри. Клінічна класифікація за системою TNM.
39. Клініка і діагностика раку шкіри.
40. Лікування раку шкіри.
41. Передракові захворювання шкіри. Пігментні невуси. Облігатні і факультативні передраки.
42. Клінічна характеристика меланоми. Ознаки малігнізації невусів. Фактори, що сприяють малігнізації пігментних невусів.
43. Меланома. Особливості росту і метастазування. Клінічна класифікація по TNM і по Кларку.
44. Показання, протипоказання і методика забору матеріалу для цитологічного і гістологічного дослідження при підозрі на меланому.
45. Лікування меланоми.

6. Пухлини голови і шиї.

46. Передракові захворювання щитовидної залози.
47. Рак щитовидної залози. Захворюваність. Сприятливі фактори. Лікувальна тактика при вузлових утвореннях щитовидної залози.
48. Рак щитовидної залози. Патологоанатомічна характеристика. Шляхи метастазування. Стадії (вітчизняна класифікація і за системою TNM). Клінічна картина. Засоби діагностики. Загальні принципи лікування.
49. Рак нижньої губи. Захворюваність. Сприятливі фактори. Облігатний і факультативний передрак.
50. Принципи діагностики раку нижньої губи.
51. Рак нижньої губи. Форми росту і шляхи метастазування. Стадії (вітчизняна класифікація і за системою TNM). Гістологічна будова.
52. Рак нижньої губи. Лікування первинної пухлини і регіонарних метастазів.
53. Рак слизової порожнини рота. Захворюваність. Сприятливі фактори. Форми росту і шляхи метастазування. Стадії (вітчизняна класифікація і за системою TNM). Шляхи метастазування. Клінічна картина.
54. Рак слизової порожнини рота. Принципи діагностики. Лікування.
55. Рак язика. Захворюваність. Сприятливі фактори. Форми росту і шляхи метастазування. Стадії раку язика (вітчизняна класифікація і за системою TNM). Клінічна картина.
56. Рак язика. Принципи діагностики. Лікування.

7. Рак легень.

57. Захворюваність на рак легень. Патологічна анатомія.
58. Клінічна класифікація раку легень (вітчизняна і за системою TNM).

59. Раннє виявлення раку легень. Скринінг раку легень. Сприятливі фактори і заходи профілактики.
60. Клінічні форми раку легень, особливості клінічного перебігу.
61. Клінічні форми раку легень. Поняття про центральний і периферійний рак.
62. Загальні принципи діагностики раку легень. Значення рентгенологічних і ендоскопічних методів.
63. Додаткові засоби обстеження при підозрі на рак легень (бронхографія, трансторакальна пункція, ізотопне сканування, ангіопульмонографія).
64. Вибір методу лікування раку легень в залежності від локалізації пухлини, стадії, гістологічної будови.
65. Загальні принципи комбінованого і комплексного лікування легень.

8. Рак молочної залози.

66. Предракові захворювання молочної залози.
67. Клінічні форми раку молочної залози, їх характеристика, особливості клінічного перебігу.
68. Рак молочної залози. Захворюваність. Питання етіології і патогенезу. Роль гормональних порушень.
69. Клінічна характеристика вузлової форми раку молочної залози. Засоби пальпації молочних залоз і лімфатичних вузлів.
70. Диференціальна діагностика вузлових форм раку молочної залози і локальної форми мастопатії.
71. Клінічна характеристика дифузних форм раку молочної залози. Засоби фізикального обстеження.
72. Клінічна класифікація раку молочної залози (вітчизняна і TNM).
73. Принципи хірургічного лікування раку молочної залози.
74. Принципи лікарського лікування раку молочної залози.
75. Принципи комплексного і комбінованого лікування раку молочної залози.

9. Пухлини органів шлунково-кишкового тракту.

76. Рак стравоходу. Особливості поширення. Сприятливі фактори. Заходи профілактики.
77. Рак стравоходу. Анатомічні форми росту. Гістологічна будова. Метастазування. Стадії (вітчизняна класифікація і по TNM).
78. Рак стравоходу. Клінічна картина. Диференціальна діагностика з кардіоспазмом.
79. Принципи комбінованого лікування раку стравоходу.
80. Етіопатогенетичні механізми розвитку раку шлунка.
81. Клінічна картина раку шлунка в залежності від локалізації пухлини.
82. Рак шлунка. Клінічна класифікація (вітчизняна і TNM).
83. Методи діагностики раку шлунка.
84. Принципи хірургічного лікування раку шлунка. Вибір методу в залежності від локалізації і макроскопічної форми росту пухлини.
85. Комбіноване лікування раку шлунка. Значення променевої терапії при раку шлунка. Хіміотерапія, показання, препарати.
86. Первинний рак печінки. Форми росту, гістологічна будова.
87. Клінічна картина первинного раку печінки.
88. Засоби діагностики і принципи лікування первинного раку печінки.
89. Рак підшлункової залози. Клінічна, лабораторна і інструментальна діагностика.
90. Принципи лікування раку підшлункової залози. Радикальні і паліативні операції при раку підшлункової залози.
91. Сприятливі фактори, передракові захворювання і міри профілактики раку товстої кишки.
92. Клінічна картина раку правої і лівої половини товстої кишки.
93. Клінічна класифікація раку товстої кишки (вітчизняна і за системою TNM).
94. Принципи діагностики раку товстої кишки. Засоби ранньої діагностики (гемокультест). Роль рентгенологічних і ендоскопічних методів.

95. Принципи хірургічного лікування раку ободової кишки. Радикальні і паліативні операції.
96. Рак прямої кишки. Сприятливі фактори, передракові захворювання і заходи профілактики.
97. Рак прямої кишки. Форми росту. Гістологічна будова. Розподіл на стадії (вітчизняна і TNM класифікація).
98. Принципи хірургічного лікування раку прямої кишки. Показання до окремих видів операцій.
99. Комбіноване лікування раку прямої кишки. Можливості хірургічного і променевого методів.

«Нейрохірургія»

Тема 1. Черепно-мозкова травма закрита та важка ЧМТ. Вогнепальні поранення (пошкодження) черепа, головного мозку. Хребетно-спінальна травма. Вогнепальні поранення (пошкодження) хребта та спинного мозку.

1. Закрита ЧМТ. Класифікація. Клініка, діагностика та лікування струсу, забою і стиснення головного мозку.
2. Родова ЧМТ.
3. Надання першої допомоги хворим з ЧМТ на місці пригоди та на догоспітальному етапі.
4. Сучасні методи діагностики, оцінка їх інформативності.
5. Тріщини і переломи черепа. Покази до хірургічного лікування при ЧМТ в гострому і віддаленому періодах.
6. Методи розкриття порожнини черепа, принципи операцій на головному мозку.
7. Методи зупинки кровотечі з м'яких тканин голови, твердої мозкової оболонки, судин мозкової тканини.
8. Ранні та пізні ускладнення при закритій ЧМТ.
9. Консервативне лікування ЧМТ у віддаленому періоді захворювання.
10. Реабілітація та реадптація хворих, які перенесли закриту ЧМТ.
11. Особливості перебігу черепно-мозкової травми в залежності від віку.
12. Особливості хірургічного лікування ЧМТ у осіб похилого віку.
13. Відкрита ЧМТ, класифікація, клініка, діагностика.
14. Комбінована та поєднана ЧМТ, особливості клініки та діагностики.
15. Принципи надання невідкладної допомоги хворим з відкритою, комбінованою та поєднаною ЧМТ на місці пригоди та на різних етапах евакуації.
16. Допоміжні методи дослідження при діагностиці ЧМТ.
17. Первинна хірургічна обробка відкритих проникаючих і непроникаючих поранень черепа і головного мозку.
18. Ранні та пізні ускладнення при відкритій ЧМТ, принципи хірургічного лікування.
19. Пластика дефектів кісток черепа.
20. Вогнепальні поранення черепа і головного мозку, їх класифікація та клініка.
21. Перша медична допомога при пораненнях черепа на полі бою.
22. Медичне сортування і зміст медичної допомоги на етапах евакуації.
23. Особливості перебігу ЧМТ в залежності від віку та соматичного стану хворих.
24. Невідкладна допомога, принципи лікування та профілактики.
25. Диспансерне спостереження, реабілітація хворих, які перенесли важку та вогнепальну ЧМТ.
26. Етіопатогенез травматичних уражень хребта та спинного мозку.
27. Класифікація. Клініка різних видів ушкоджень спинного мозку і хребта в залежності від рівня ушкодження.
28. Клінічна та інструментальна діагностика. Оцінка виявлених змін при застосування допоміжних методів діагностики травматичних ушкоджень спинного мозку і хребта.
29. Невідкладна допомога хворим із травматичними ураженнями хребта та спинного мозку, основні методи та принципи транспортної іммобілізації хворих в залежності від рівня ушкодження.
30. Показання до хірургічного лікування при хребетно-спинномозковій травмі.
31. Сучасні методи лікування ушкоджень спинного мозку і хребта.
32. Профілактика і лікування ускладнень в гострому і віддаленому періодах.
33. Реабілітаційне лікування хворих.

34. Вогнепальні поранення хребта та спинного мозку. Клінічна картина і діагностика.
35. Періоди клінічного перебігу. Перша медична допомога на полі бою.
36. Обсяг медичної допомоги на етапах медичної евакуації.
37. Множинна травма голови, хребта і інших ділянок людини (тулуба, кінцівок).
38. Медична допомога у польових умовах і екстремальних ситуаціях.
39. Особливості підготовки до евакуації.
40. Положення про нетранспортабельність.

Тема 2. Пухлини головного мозку. Гідроцефалія. Пухлини хребта та спинного мозку. Сирингомієлія.

41. Класифікація. Клініка. Діагностика. Патофізіологічні механізми формування гіпертензійного синдрому.
42. Загально мозкові та вогнищеві симптоми. Патогенез первинних і вторинних симптомів при пухлинах головного мозку.
43. Значення допоміжних обстежень (офтальмологічного обстеження, краніографії, УЗД, ЕхоЕГ, ЕЕГ, пневмоенцефалографії, ангіографії, комп'ютерної томографії, МРТ, ОФЕКТ) в діагностиці пухлин головного мозку.
44. Принципи хірургічного лікування пухлин головного мозку в залежності від гістоструктури та локалізації. Радикальні і паліативні операції, їх принципи.
45. Комбіноване та радіохірургічне лікування пухлин головного мозку.
46. Невідкладна допомога при синдромі гострої внутрішньочерепної гіпертензії та дислокаційних синдромах.
47. Реабілітація і реадaptaція хворих після хірургічного втручання з приводу пухлин головного мозку. Значення шкідливих звичок у виникненні об'ємних уражень головного мозку.
48. Класифікація. Особливості клініки в залежності від локалізації пухлини і характеру її росту.
49. Сучасні методи діагностики пухлин спинного мозку. Значення допоміжних методів в обстеженні хворих з пухлинами спинного мозку і диференційному діагнозі цієї патології.
50. Методи хірургічного лікування пухлин спинного мозку. Техніка ламінектомії. Профілактика ускладнень при пухлинах спинного мозку (уросепсису, сепсису, пролежнів).
51. Відновне лікування в післяопераційному періоді. Реабілітація хворих після видалення пухлин спинного мозку.
52. Сирингомієлія Класифікація. Патогенез. Клініка. Діагностика. Невідкладна допомога. Показання до хірургічного лікування і його принципи в залежності від рівня та ступеня ураження. Відновне лікування в післяопераційному періоді, реабілітація хворих. Реабілітація і соціальна реадaptaція хворих із сирингомієлією.

Тема 3. Невралгія трійчастого нерва. Окремі форми лицевого болю. Вертеброгенні больові синдроми.

53. Невралгія трійчастого нерва. Визначення, Етіологія, Патогенез. Класифікація. Клініка. Методи діагностики та лікування.
54. Окремі форми лицевого болю.
55. Вертеброгенні больові синдроми.

Тема 4. Патологія судин головного мозку, що супроводжується геморагічним та ішемічним інсультом. Патологія судин спинного мозку.

56. Визначення, Етіологія, Патогенез. Класифікація. Клініка. Методи діагностики патології судин головного мозку.
57. Судинні захворювання головного мозку, які потребують хірургічного лікування. Клініка, діагностика і лікування аневризми, артеріовенозних мальформацій, каротидно-кавернозних співусть в гострому та віддаленому періодах.
58. Невідкладна допомога хворим з гострими порушеннями мозкового кровообігу. Сучасні методи хірургічного лікування хворих з патологією судин головного мозку.

59. Відновне лікування в післяопераційному періоді. Профілактика судинних захворювань головного мозку.
60. Реабілітація та реадптація хворих з патологією судин головного мозку.
61. Особливості етіопатогенезу та перебігу патології судин головного мозку у осіб похилого віку.
62. Особливості реабілітації осіб похилого віку після перенесено гострого порушення мозкового кровообігу.
63. Види патології магістральних судин, що проявляються гострою та хронічною ішемією головного мозку. Класифікація. Етіопатогенез.
64. Значення гіпертонічної хвороби та інших захворювань у розвитку атеросклерозу судин, як основного фактору розвитку порушень мозкового кровообігу за ішемічним типом.
65. Клініка, діагностика і лікування стенозів, тромбозів та тромбемболії судин головного мозку.

Тема 5. Епілепсія. Пошкодження периферичних нервів. Нормотензивна гідроцефалія. Можливості лікування спастичності.

66. Епілепсія. Визначення, Етіологія. Патогенез. Клініка. Діагностика. Класифікація.
67. Допоміжні методи діагностики вад розвитку головного і спинного мозку.
68. Пренатальна діагностика. Сучасні методи та принципи хірургічного лікування вроджених уражень ЦНС і епілепсії, гідроцефалії.
69. Основні види хірургічних втручань і лікворошунтуючих операцій, покази до їх виконання та методика проведення. Невідкладна допомога при дисфункції шунта.
70. Реабілітація та соціальна реадптація хворих. Відновне лікування хворих в післяопераційному періоді. Профілактика вад розвитку головного і спинного мозку.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Згідно договору з ТОВ «Prevention hospital»,
 ТОВ «Prevention», ТОВ «Previncia»
 Адреса (м. Ужгород, вул. Східна 4-1).

Матеріально-технічне забезпечення:
 Мала операційна (площа 60 м2)

- 1.Лапароскопічна стійка Karl Storz з ендоскопічною камерою, блоком управління, джерелом світла, об'єктивом, фіброоптичним кабелем, монітор Stryker LED Vision Pro 26 – 1 шт
- 2.Лапароскоп Olympus – 1 шт
- 3.Тубус троакара 11 мм, 15 мм, 5,5 мм, 3 мм, захоплюючі щипці, ножиці Metzenbaum, кліпсотримачі, голкотримачі, кульковий електрод монополярний, електрод зонд, аспіраційний тубус для рункцій, ретрактор функціональний – 1 шт,
- 4.Набір ларингоскопічний Macintosh – 1 шт,
5. Апарат для штучної вентиляції легень Drager Primus – 1 шт
6. Стіл операційний універсальний ОУК – 03 (ОК-ТЕТА) з додатковими комплектами пристосувань: КПП-02, КПП-03, КПП-04, КПП-17 – 1 шт
7. Лампа операційна двокупольна ледівська Celesta 606 – 1 шт
8. Діатермокоагулятор хірургічний радіохвильовий Dr. Orpel ST-501 з набором електродів – 1 шт
9. Електроскальпель з режимом біполярного розрізу Shalya – 1 шт,
10. Набір інструментів для лапароскопії Tekno-Medical - 10 шт,
11. Набір інструментів для лапароскопії – Olympus - 10 шт
12. Набір інструментів для відкритої хірургії Aescular – 46 шт.
13. Інсуфлятор Endojet 30 LMP з евакуатором диму та підігрівом в комплекті з трубками Shalya – 1 шт
14. Налобний ліхтар медичний KS-03 та KS-05 – 1 шт
15. Аспіраційно-іригаційний пристрій з інструментами та скляними балонами – 1 шт

16. Жарова шафа електрична МИГ – 1 шт

17. Стерилізатор Melar -1 шт.

Згідно договору з КНП «ОКЦНН» ЗОР
Адреса (м. Ужгород, вул. Капушанська 24)
Аудиторія №1 (кабінет нейрохірурга)(площа 20 м²)
Матеріально-технічне забезпечення

1. Мультимедійні проектори – 2шт
2. Ноутбуки – 2 шт,
3. Персональні комп'ютери – 2шт шт
4. Магнітнорезонансний томограф «KONGZONG» 2006 року виробництва (Китай) – 1 шт
5. Комп'ютерений томограф «Siemens 2015» - 1 шт
6. 32 каналний енцефалограф – «Nicolet ONE» 2007 (США) – 1 шт
7. Студенти мають можливість ознайомитися з методикою дослідження неврологічного статусу сучасними методами дослідження в неврології, а саме: ЕЕГ, МРТ, КТ та УЗД судин головного мозку, їх перевагами та можливостями.
8. Стільці офісні – 10 шт
9. Стіл офісний – 1 шт
10. Шафа – 2 шт

Інформаційне забезпечення:

1. Навчальні посібники, підручники, навчальні таблиці, мультимедійні лекції, тексти та конспекти лекцій. Методичні розробки для студентів з практичних занять. Збірник тестових завдань. Електронний банк тестових завдань, банк тестових завдань на паперових носіях, ситуаційні завдання.
2. Система електронного навчання
<https://e-learn.uzhnu.edu.ua/>

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Розділ «Хірургія»

Основна література:

1. Клінічна хірургія / За ред. Л.Я. Ковальчука, В.Ф. Саєнка, Г.В. Книшова. – Тернопіль: «Укрмедкнига», 2000. – 536 с.: рисунків 244, таблиць 9.
2. Клінічна хірургія / За ред. Л.Я. Ковальчука, В.Ф. Саєнка, Г.В. Книшова. – Тернопіль: «Укрмедкнига», 2000. – 504 с.: рисунків 210, таблиць 4.
3. Хірургічні хвороби / За ред. П.Я. Чумак – Тернопіль: ТДМУ, 2006. – 488 с.
4. Загальна хірургія. Вибрані лекції: Навч. посібник / Б. І. Дмитрієв, А. М. Торбинський, В. М. Демидов, О. І. Журавок, І. Ф. Львов, П. Г. Литвинов, В. І. Саввов — Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 1999. — 356 с.
5. Хірургія / За ред. О.М. Кіт, О.Л. Ковальчук, І.С. Вардинець, А.О. Боб. – Тернопіль: «Укрмедкнига», 2004. – 644 с.
6. Хірургічні хвороби: підручник / Я. С. Березницький, О. А. Вільцанюк, М. Д. Желіба та ін.; за ред.: П.Д. Фоміна, Я.С. Березницького. — 2-ге вид., випр. — К.: Медицина, 2017. — 408 с.
7. Хірургія: підручник: у 2-х т. Т. 1 / С. О. Бойко, О. О. Болдіжар, П. О. Болдіжар та ін.; за ред.: П. Г. Кондратенко, В. І. Русин. — Вінниця: Нова Книга, 2019. — 704 с.
8. Хірургія: підручник : у 2-х т. Т. 2 / С. О. Бойко, О. О. Болдіжар, П. О. Болдіжар та ін.; за ред.: П. Г. Кондратенко, В. І. Русин. — Вінниця: Нова Книга, 2019. — 704 с.
9. Хірургія: підручник / Я. С. Березницький, О. В. Білов, Л. С. Білянський та ін.]; за ред. Я. С. Березницького. – Вінниця : Нова Книга, 2020. – 528 с.

10. Difficult Decisions in Colorectal Surgery [Електронний ресурс] / edited by Neil Hyman, Konstantin Umanskiy. — 1st ed. 2017. — Cham : Springer International Publishing, 2017. — XXII, 590 p. 12 illus., 6 illus. in color.

Допоміжна літературв:

1. Методичні вказівки до практичних занять із теми "Грижі живота" з курсу "Хірургія" [Електронний ресурс]: для студ. спец. 222 "Медицина" денної форми навчання / Лукавенко І.М. — Суми: СумДУ, 2020. — 48 с.
2. Extreme Hepatic Surgery and Other Strategies [Електронний ресурс]: Increasing Resectability in Colorectal Liver Metastases / edited by Eduardo de Santiba?es, Victoria Ardiles, Fernando A. Alvarez, Virginia Cano Busnelli, Martin de Santibaes. — 1st
3. "Surgery. Emergency abdominal surgery"/ O. L. Sytnik, V. V. Leonov, V. Y. Petrenko. - Sumy: Sumy State University, 2012. - 189 p
4. The ASCRS Textbook of Colon and Rectal Surgery [Електронний ресурс] / edited by Scott R. Steele, Tracy L. Hull, Thomas E. Read, Theodore J. Saclarides, Anthony J. Senagore, Charles B. Whitlow. — 3rd ed. 2016. — Cham: Springer International Publishin
5. Кононенко, М.Г. Перитоніт [Текст]: матеріали до лекції для студ. і лікарів (хірургів, анестезіологів та ін.) спец. 222 "Медицина" денної форми навчання / М.Г. Кононенко. - Суми: СумДУ, 2017. - 116 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.mayo.edu/research> (Клініка Мейо, США).
2. <http://videlectures.net/Top/Medicine/> (Колекція високоякісних медичних відеолекцій світу).
3. <https://surgical-school.com.ua/index.php/journal> - періодичний журнал «Харківська хірургічна школа»
4. <http://surgukraine.com.ua/> - періодичний журнал «Хірургія України»
5. <https://hirurgiya.com.ua/index.php/journal> - періодичний журнал «Клінічна хірургія»
6. <https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/surgery> - періодичний журнал «Шпитальна хірургія»
7. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
8. <https://essuir.sumdu.edu.ua/> - Electronic Sumy State University Institutional Repository

Розділ «Онкологія»

Основна література:

1. «Онкологія» Національний підручник 2-ге видання за ред. Г.В. Бондаря, А.І. Шевченка, Баштан В.П., Муковоз О.Є., Шелешко П.В., Чорнобай А.В. «Медицина», Київ, 2018.
2. Онкологія: підручник / А.І. Шевченко, О.П. Колеснік, Н.Ф. Шевченко, О.М. Сидоренко, А.В. Каджоян, О.М. Левик, Є.І. Савченко, А.Ю. Полковніков; за ред. А.І. Шевченка. — Вінниця: Нова Книга, 2019. — 512 с.
3. Онкологія: підручник / Ю.В. Думанський, А.І. Шевченко, І.Й. Галайчук та ін.; за ред. Г.В. Бондаря, А.І. Шевченка, І.Й. Галайчука. - 2-е вид., переробл. та допов.- К.: ВСВ «Медицина», 2019.- 520 с.
4. Клінічна онкологія: навч. посібник / за ред. Ю. В. Москаленко, І.О. Винниченко, Р.А. Москаленко — СумДУ: ВСВ "Медицина", 2020. 212 с.
5. Винниченко І.О. Класифікація TNM (сьоме видання) та тестові питання з онкології./ І.О. Винниченко, Ю.В. Москаленко, О.І. Винниченко Навчальний посібник для студентів та онкологів // СумДУ, 2017. — 175 с.

Допоміжна література:

1. Шевченко А.І. із співавт. Біопсія у діагностиці злоякісних пухлин. Посібник для студентів і лікарів., Запоріжжя, 2017.
2. Шевченко А.І. Паліативна допомога онкологічним хворим. Навч. посібн. для студентів, лікарів-інтернів і сімейних лікарів. Запоріжжя, 2013.

3. Shevchenko A.I. et al. Cancer of gastrointestinal tract (Handbook for student of medical university) Zaporizhzhya, 2007.
4. Shevchenko A.I. et al. Lung cancer (Handbook for student of medical university) Zaporizhzhya, 2009.
5. Щепотін І.Б., Ганул В.Л., Клименко І.О. та ін. Онкологія.- К.:Книга плюс. – 2006. – 496с.
6. Sorkin V.M., Perehod I.A. Clinical oncology (Lectures for medical students). Simferopol.- 2007.- 136p.
7. Шумейко І.А., Лігоненко О.В., Чорна І.О., Зубаха А. Б., Дігтяр І. І., Стороженко О. В. Основи догляду за хірургічними хворими: навчально-методичний посібник для студентів ВМНЗ ІV рівня акредитації. Полтава, ВДНЗУ «УМСА», 2015. 160 с.
8. Case report of giant nonmetastatic gastrointestinal solid tumor without clinical manifestations in a middle-aged male patient / I.O. Vynnychenko, M.G. Kononenko, O.M. Smorodska [et al.] // *Novosti khirurgii*.
9. Роль мутацій гена РІК3СА в розвитку раку грудної залози (огляд літератури)/ А.О. Привалова, І.О. Винниченко, Ю.В. Москаленко [та інші] // *Запорізький медичний журнал*. – Запоріжжя : Запорізький державний медичний університет, 2020. – Т. 22, № 4. – С.44

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <https://www.cancer.org>
2. <https://www.coursera.org/learn/diagnosticimaging>

Розділ «Нейрохірургія»

Основна література:

1. Нейрохірургія: підручник / [В.О. Пятикоп, І.О. Кутовий, А.В. Козаченко та ін.] ; за ред. В.О. Пятикопа – Київ, ВСВ «Медицина», 2019 р. – 152 с.
2. Нейрохірургія: підручник / [В. І. Цимбалюк, В. В. Медведєв, М. О. Марущенко та ін.] ; за ред. акад. В. І. Цимбалюка. – 2-ге вид. допов., переробл. – Вінниця: Нова Книга, 2020. – 360 с.
3. Григорова І.А., Соколова Л.І., Герасимчук Р.Д., Сон А.С., та ін. Неврологія // Навчальний посібник за редакцією І.А. Григорової, Л. І. Соколової - 3-є видання – Київ, ВСВ «Медицина», 2020 р. – 640 с.
4. Топічна діагностика патології нервової системи. Алгоритми діагностичного пошуку. Шкробот С.І., Салій З.В., Бударна О.Ю. Укрмедкнига, 2018. – 156 с.
5. Методи обстеження неврологічного хворого: навч. посібник / за ред. Л.І.Соколової, Т.І. Ілляш. – 2-ге вид. – Київ: Медицина, 2020. – 143 с.
6. Медицина невідкладних станів. Екстрена(швидка) медична допомога: підручник / І.С. Зозуля, В.І. Боброва, Г.Г. Роцин та інші / за ред. І.С. Зозулі. - 3- е видання, пер. та доп. - Київ. - ВСВ «Медицина», 2017. – 960с.
7. Негрич Т.І., Боженко Н.Л., Матвієнко Ю.Щ. Ішемічний інсульт: вторинна стаціонарна допомога: навч. посіб. Львів: ЛНМУ імені Данила Галицького, 2019. - 160с.
8. Handbook of Neurosurgery / Greenberg M.S. – Thieme, 2019. – 1784 p. ISBN 9781684201372

Допоміжна література:

1. Боженко М.І., Негрич Т.І., Боженко Н.Л., Негрич Н.О. Головний біль. Навчальний посібник.-К.: Видавничий дім «Медкнига», 2019. – 48 с.
2. Медицина за Девідсоном: принципи і практика: 23-є видання: у 3 томах. Том 1 / за ред. Стюарта Г. Ралстона, Яна Д. Пенмана, Марка В.Дж. Стрекена, Річарда П. Гобсона.- «Медицина», 2020. - 258 с.
3. Медицина за Девідсоном: принципи і практика: 23-є видання: у 3 томах. Том 2 / за ред. Стюарта Г. Ралстона, Яна Д. Пенмана, Марка В.Дж. Стрекена, Річарда П. Гобсона.- «Медицина», 2021. - 778 с.

4. Медицина за Девідсоном: принципи і практика: 23-є видання: у 3 томах. Том 3 / за ред. Стюарта Г. Ралстона, Яна Д. Пенмана, Марка В.Дж. Стрекена, Річарда П. Гобсона.- «Медицина», 2021. - 642 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Клінічні настанови та інші видання з нейрохірургії (Державна установа Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова НАМН України)
<https://neuro.kiev.ua/uk/category/publishing-uk/>
2. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua>
3. Державний експертний центр МОЗ України www.dec.gov.ua/mtd/home/

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище

ініціали